

Тетяна Фролова

Поетична збірка

ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО

Видавництво “Край”
Львів
2003

У
Ф 91

Поезії

Тетяна ФРОЛОВА

ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО

Художнє оформлення Івана Василенського
Видавничий редактор Ірина Цельняк

Авторка висловлює щирю подяку за постійну підтримку академіку НАН України, доктору філологічних наук Миколі Мушинці; за фінансову підтримку у виданні книжки Олександру Бережанському (Берта плюс), голові фонду Браїля Сергію Кузнецову

Ф 4702600202 Без оголошення
2003

ISBN 966-547-073-6

© Тетяна Фролова,
2003

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

“Зачароване коло”... Ще книжки не було, ще були тільки деякі вірші, а назва вже була. Мені хотілося видати книжку з такою назвою.

— Ну, чому? Чому “Зачароване коло”? — дивувалися мої друзі.

— Це щось надто філософське. Будемо думати, що ти в процесі роботи зміниш назву збірки.

— Ну, десь я згідна, що це трохи по-філософськи, але, якщо вдуматися...

І справді, якщо вдуматися, то все на світі іде по колу. Ну, про Всесвіт судити не беруся: замало знань. Взяти хоча б в житті... Людина народжується, росте, розвивається і вмирає, встигнувши народити нове покоління. А Земля, Місяць, Сонце... Хіба ж не рухаються по колу? Нехай навіть це коло не зовсім таке рівненьке, як бублик — це не з поезії. А калита? А наші споконвічні хороводи? Ні, що не кажіть, а всі ми таки в колі. І те коло якесь зачароване: нікому не вирватись з нього, не здолати його магичну силу. Фатум? Ні, я не фаталістка, хоча почасти нам щось певно-таки накреслено заздалегідь. В таке я вірю. Але нам де в чому дається ще й вибір: чинити так або інакше. І тут вже наша доля залежить від нас самих. Взяти хоча б мене... Я могла б, скажімо, не вийти заміж в свої п'ятдесят чотири роки за Лайоша Молнара. І тоді мої вірші, а може й проза, лежали б десь на моїх полицях, а більшість з них, очевидно, залишилися б моїми гарними задумами. І не було б у мене жодної збірки. Доля, скажете? Так, доля. Але я могла б їй протидіяти там, де не варто було б. Ні-ні, виходячи заміж за Лайоша Молнара, я не знала, що він займеться моєю твор-

чістю і буде все робити для того, аби вийшли мої книжки. Але я знову не про те...

Скажіть, чи Ви ніколи не задумувалися над тим, що добро чи зло, скоєне нами, до нас і повертається. Іноді ми над тим не задумуємось, не вміємо чи не хочемо вдатися до аналізу, але так воно є. Скоїмо зло, а по якимсь часі нарікаємо, що у нас щось не так. А воно все так, все відповідно. Знаю, заперечите. А от, скажете, злодії, здирці, всякі, як казав І. П. Котляревський, “людські п’явки”... Живуть собі, в розкоші купаються, — і нічого... Просто їх час ще не настав. На всяку людську дію чи вчинок є відповідь... Від Бога чи від Всесвіту — це для кожного по його розумінню і по його вірі. Що? Дуже замудрувала? Ні. Вдумайтесь — і Ви мене зрозумієте. Все дуже просто. Не думаю, що я Вас своїм розумуванням так налякала, що Ви побігли відразу творити на світі добро. А якщо так, що Слава Богу, тоді добра на світі побільшає. Я лише боюся, щоб я своїми розумуваннями не відбила Вам охоту до тієї книжки. Не лякайтеся: книжка — як книжка, вірші — як вірші: веселі, сумні і просто ліричні. Просто — “Зачароване коло” — от і все... А тепер для тих, хто вперше взяв до рук мою збірку і про мене ще нічого не знає.

Я народилася на Тернопільщині, в селі Білозірка Лановецького району. Проте уже більше п’ятдесяти років живу у Львові. Тому Тернопільська і Львівська області тісно переплелися в моєму житті. Я росла у великій родині у важкі воєнні і повоєнні роки. На другому році життя я втратила зір. В простій селянській хаті в ті часи не було ні електрики, ні радіо. Бувало так, що не було й хліба. Та зате була пісня. Сумна й весела, вона була в нашій хаті завжди. З нею я й росла. Певно, пісня й вплинула найперше на те, що я ще

дитиною почала, як тоді казали, “складати” вірші. Саме складати, бо писати я ще не вмiла і не могла навчитися, бо була слiпа. Зате навчилася вiд братiв рахувати, розв’язувати задачі, вчила на пам’ять довгi вiршi, котрi задавали братам у школі. Лише в 1951 році повiз мене батько у Львiв, бо моя родина довидалася, що у Львові є школа для слiпих дiтей. Мати плакала, виряджаючи мене, а батько казав:

— Не плач, стара. Вона ще колись дасть нам кусок хлiба.

Тут у школі навчилася я читати і писати крапками, як читають і пишуть незрячі у всьому свiті.

Пiсля школи пішла на роботу, на підприємство, де працювали слiпi. Робили щiтки, плела сiтки, набивала наконечники на взуттєвi шнурки і шукала свою стежку в життi, тобто вчила у Львiвському державному унiверситетi ім. I. Я. Франка на фiлологiчному факультетi (спершу на вечiрньому вiддiленнi, а потiм перевелася на заочне). Чи важко було? Звичайно, важко. Вiдсидiти робочий день в цеху, а потiм ще йти на лекцiї в унiверситет. А ще хотiлося поспiвати в художнiй самодiяльності, а ще треба було знайти читця, щоб за невеликi грошi (бо великих у мене не було) читав би менi хоч щось з того, що необхідно було для складання залiкiв та екзамiнiв. Так я стала фiлологом. I робота вiдповiдна трапилася: у вечiрнiй школі для дорослих слiпих. Про все своє життя не напишеш на кiлькох сторiнках. Читайте вiршi. В них — я і мої радощi і болi, мiй свiт, добрий, загадковий і примарний, а часом жорстокий і прагматичний.

Що я слiпа — це не суттєво. Поетiв не можна подiлити на слiпих, глухих, безруких і т. д. Або поет, або нi — от в чому питання. “Зачароване коло” — це сьома збiрка моїх поезiй: “Виклик долi”, “Повiнь”, “Солоспiв”, “Зачерпнiть води в долонi”, “У вiтру на крилi”, “Любовi не зречусь” і ...

“Зачароване коло”. А є ще казки, є проза. Бо казки я не відношу до просто прози, тому й вирізняю їх. Казок написано чимало, але поки що вийшла “Казка за казкою”, “Крижана дівчинка”, “Зимова казка”, “Ходімо зі мною у казку”, “Казки з моря”. З прози... “Слід Сінгалевича”, “Тернова доля”, “Дума про час”. Ще автобіографічні: “Стежка від воріт”, “Під каштанами”. Ніяк не спроможемося взятися за видання третьої автобіографічної книжки “В той широкий світ”. Вона значно об’ємніша від двох попередніх і потребує великих затрат. Поки що це нам не під силу. Вірю, що з часом вона таки вийде.

Пишуться вірші, проза. Життя, його плин, його прискорений темп... Може, в молодості все це так не відчувається, а от на схилі літ це розумієш глибше. Я увійшла в літературу, будучи вже в солідному віці, тому... А втім, читайте — і самі збагнете.

Сивіє голова. І думаю зараз лише про те, аби більше встигнути. Але це вже менше залежить від мене. Зачароване коло...

Тетяна Фролова

ТЕ, ЩО НЕ ВМИРАЄ

Україні

Ти ніколи не ставала на коліна,
не схиляла перед ворогом чола.
Незалежна і Соборна Україно,
ти рабинєю ніколи не була.

/Приспів/:

Возвеличся, народе, над світом!
Пам'ятай своє горде ім'я!
Хай єдиним для всіх заповітом
буде сила і воля твоя.
Степ широкий і твої високі гори,
синє небо і колосся золоте,
і Тарасова гора, і Чорне море, —
це для кожного величне і святе.
Ми нащадкам чесно глянемо у вічі,
бо зоріє нам із далечі віків
непокірний дух степів і воля Січі,
вічна слава і відвага козаків.

До історії

Захмеліла історія, в славі своїй та ганьбі,
сторінки відкриває свої щось не надто охоче.
Нам, пересічним людям, мені, а можливо й тобі
розказати усе, як було, щось не дуже то хоче.
Вивертали її, як хотіли, перевертні злі,
шматували й латали, і шили, на себе примірявши.
Не хотіли, щоб знали ми, що ж тут було на землі,
а хотіли, щоб впали ми в прірву, у всьому зневірившись.
Ти, історіє, нам, хоч тепер, але правду скажи,
у яких ланцюгах ми ходили віками заковані.
Просвіти нас і встати народу з колін поможи,
і відкрий таємниці, що в тебе віддавна заховані.
Ти, історіє, з нами, з простими людьми, не лукав.
Українців ніколи не зможеш назвати ледачими.
Хто й коли нас позбавив одвічних людських наших прав,
що виборював люд мій ще з часу святої козаччини?
Знаєш ти те, чого ще і досі не знаємо ми...
Та творили тебе наші предки й нащадки творитимуть.
Дай нам сили, історіє, завжди лишатись людьми,
бо інакше й надалі невігласи всіх нас дуритимуть.
Вони скажуть, що нібито й нас на землі не було,
що Тарас не святий і що Леся у чімсь завинила.
Захисти моїх предків, а ще відведи від нас зло
і нащадків моїх просвіти, бо у тобі вся сила.
Ти єдина, чого не купили ще й не продали.
То ж відкрийся ти нам і відкрий нашу велич і славу.
Доведи їм, що духом ми завше високі були,
що народ мій по праву здобув незалежну державу.

* * *

В краю, де визрівають апельсини,
де в гості не завітує зима, —
там гарно, та нема там України,
нема Дніпра і Києва нема.
Зоря у небі сходить вечорова —
яскрава, як мелодія сама...
Та в тім краю немає міста Львова,
Карпатських гір у тім краю нема.
Живуть десь наші люди по чужинах.
Їм добре — то нехай собі живуть.
Для мене найдорожча та єдина
земля, що Україною зовуть.

Святочні сльози

Надходить Свят-вечір,
і зіронька сяє,
сіда до вечері
родина моя.
Мене чомусь смуток
і жаль обнімає.
Шептала молитву
і плакала я.
Прости мені, Боже,
святочні ті сльози.
Прости мені, Боже,
за гріх не карай.
Я плачу за тими,
що десь у дорозі
Шукають по світу
загублений рай.

Вони на чужині,
немов не чужинці,
та голови гладять
чужинські вітри.
Згадайте, панове,
що Ви — українці,
що Вам жовто-сині
горять прапори.
Вертайтеся додому,
з добром чи з бідою —
все ж вижити легше
з своїми людьми.
Тут свята Різдвяні,
кутя з колядою.
Чи десь ще на світі
святкують, як ми?

* * *

Журюся твоїми печалями
і плачу твоїми слізьми.
Злечу над дніпровськими далями,
тривожно змахнувши крильми.
Полину дніпровою чайкою
над плесом козацьких доріг,
і піснею хвилі прощальною
зупиниться часу поріг.
Пробач мені, Дніпре, прости мені,
що я зупинила твій біг.
І коні, вуздечками стримані,
спинились на часі доріг.
А потім спитаю у пращура —
ставного в літах вусаня:

— Скажіть мені, шабля та нащо Вам?
Навіщо спинили коня?
А він мені скаже, пророчачи:
— Спокою думки не дають.
Колись-то народяться покручі,
що нас продадуть і проп'ють.
Козачкою стану чи бранкою,
а може, загину в бою.
Молитимусь з ночі до ранку я
за долю, Україну, твою.

Хай святиться

Безбатченки, манкурти, яничари, —
от скільки слів придумано людьми.
Та скільки б ми серцями не кричали,
вони між нами. Добре, що не ми.

Та краще б не було їх. Кожна мати
народжує дитину для добра.
Та тільки як навчити шанувати
ту землю, що від Тиси до Дніпра?

Та тільки як навчити цінувати
те небо, що над нами лле блакить?
В яких медах, в якій траві купати,
щоб зрозуміли, як воно болить?

На наших росах і на наших водах,
на всіх дорогах і на всіх стежках
хай буде згода, а на полі — врода.
Здолаймо разом наш тернистий шлях.

Любімо нашу землю незакуту,
ту Україну, що для всіх одна,
оплакану, оспівану, здобуту.
Нехай святиться й славиться вона.

Все по колу

Все по колу та все по колу
Ходить сонце з землею в парі...
І наввипередки линуть хмари,
Й розцвітають ромашки зірково.

Все по колу та все по колу...
Калита, коляда, колотнеча.
Чи коловорот, чи коловтеча...
І кує зозуля ранково.

Вмерти має все те, що народиться:
Не тепер, то колись, але мусить...
Не спиняй його — хай собі котиться.
Бо розчавить, закрутить, задушить.

Хто був сином, той стане дідом,
Хто онуком був, той батьком буде, —
І нікуди від того не дітись,
І нікуди, нікуди, нікуди!

Від діда — до батька,
від батька — до сина,
від сина — до внука —
аж поки живу...
І пісня у спадок,
й старенька хатина,
а діти, як схочуть,

збудують нову.
І кимсь-то заведено
давній порядок,
І знають його
І дорослі, й малі,
що пісню — у спадок,
І силу — у спадок,
І землю — у спадок,
бо як без землі!
І так все по колу,
І так все по колу,
Допоки людина
живе на землі...
Родився, зіп'явся —
і ходиш у школу,
женився — і знову
вже діти малі.
І це — безконечне,
і це — незнищенне,
допоки кружляє
планета Земля...
Бо батько і мати —
навіки священне,
тож хай же святиться
во віки маля.

Зачароване коло любові

Зачароване коло любові,
що приходить до кожного з нас,
в кожному жесті і в кожному слові
кожен рік, кожен вік, кожен час...

Зачароване коло зітхання,
зачароване коло розлук
і чекання, чекання, чекання,
ніжний доторк знеямлених рук.

Зачароване коло любові —
найсолідші на світі меди,
найніжніші на світі окуви
добровільно береш назавжди.

Зачароване коло обручки,
заметілі весільна фата,
ніжний помах чарівної ручки, —
все це істина вічна й проста.

Все так складно і все дуже просто —
колискові у кожному роду.
А коли діти дійдуть до зросту,
зачароване коло пройдуть.

Бо нікого воно не минає.
Все правічне і завжди нове.
Ну, а той, хто любові не знає,
надаремно на світі живе.

Слід

Коли замовкає пісня,
то відлуння її не зникає,
а висівається квітами,
пшеницею і росою.
Коли догорає кохання,
то слід його, мабуть, не губиться,
а висівається зморшками,
сивинами і сльозою.
Коли відцвітає життя,
то слід його, мабуть, не губиться,
а проростає онуками,
весіллями та обжинками.
Коли відходить людина,
то слід її, мабуть, не губиться,
а залишається пам'ятю
і добрими й злими вчинками.

Корінь родин

Припаду до глибин,
пригорнусь до віків,
до коріння родин
і до сліду батьків.
Припаду до криниць,
до джерел припаду
і у блиску зірниць
свою силу знайду.
Отча земля,
батьківський дім...
Пахне рілля
хлібом святим.
Я не один,
ти не одна,
корінь родин —
в тім таїна.

Поклонюся землі,
помолюсь небесам.
На пахучій ріллі
хліб посію я сам.
І родину зберу
з усієї землі,
і той хліб розділю
на святковім столі.
Рідна земля,
отчий поріг
душу зціля,
кличе з доріг.
Я не один,
ти не одна,
корінь родин —
в тім таїна.

Не цурайся свого роду

Не цурайся свого роду,
Бо твій рід — славетний.
Були в ньому отамани,
були і поети.
Були в ньому козаченьки,
що ворога били,
були в ньому і дівчата,
що вірно любили.
З твого роду Чураївна,
що пісні складала,
з твого роду Бондарівна,
що честь собі знала.
В твоїм роду були всякі.
Не потурай, друже,
на яничар, котрим мати
і батько — байдуже.
В твоїм роду були зайди,
що світ толочили,
що дітей своїх ніколи
звичаю не вчили.
В твоїм роду були всякі.
І ще можуть бути.
Ти не зважай на покручів
і на баламутів.
Таке ім'я звіє вітер —
і воно загине.
Дивись, хлопче, на великих
синів України.
Їх імена випікали
з пам'яті народу,
щоб забув він навік-віки
про свою свободу.

Не випекли, бо не змогли,
бо нестало сили.
Вони живуть у нас досі,
устають з могили.
Воскресають, як воскресла
Українська держава.
І не згине наша слава,
козацька слава.
Не цурайся свого роду,
бо будеш проклятий.
Краще думай, як народу
у пригоді стати.
Не дбай собі про багатство:
то таки марнота.
Ніхто тебе не згадає,
хоч би-с був із злота.
Не дбай собі і про славу —
то лукаві сіті,
бо пропадеш, й не згадають,
що ти був на світі.
А народу прислужися,
скільки маєш хисту,
тоді буде твоє життя
повне духу й змісту.
Не цурайся свого роду,
великого роду.
Не забувай матір свою
і свого народу.

МОЛИТВА

Молитва до Богородиці

У хвилину, сумну і вірадно,
я звертаю свій зір до небес.
Чую голос, і ніжний, і владний,
чую голос того, хто воскрес.

Возвеличу я Божого Сина.
Та що я — комашина мала...
Богородице Діво, спаси нас,
захисти нас від скверни і зла.

Діво Маріє, дай нам розраду!
Віримо в силу і милість Твою.
Діво Маріє, Всевишнього ради
стань нам до помочі, Діво, молю.

Я схиляю чоло у покорі
перед сином Твоїм, що воскрес.
Будь зі мною у щасті і в горі,
Божа Мати, Царице небес.

У житті і облуднім, і грішнім
поможи наші душі спасти.
Заступись за нас перед Всевишнім,
своїм Сином і Духом Святим.

Діво Маріє, дай нам розраду!
Віримо в силу і милість Твою.
Діво Маріє, Всевишнього ради
стань нам до помочі, Діво, молю.

Молитва за Україну

Сама я хочу розмовляти з небом.
Смирю гординю і себе смирю.
Мій Боже, як тобі молитись треба,
Щоб ти почув молитву ту мою?

Молитву ту, просту таку і щиру,
Що з уст зринає злу наперекір.
Я вірю в тебе, їй же богу, вірю.
І ти мені, о Господи, повір.

Врятуй мою стражденну Україну
Від сорому, розпуки і ганьби!
Обережи і квітку, і билину,
І мій народ, о Боже, не губи!

Дай сили йому вистояти, Боже,
Серед політиканів й ворогів.
Ти знаєш, мій народ багато може,
Аби Дніпро не вийшов з берегів.

Щоб не спалили люті суховії
Доценту наші зболені серця.
Подай нам, Боже, єдності й надії,
І мужності дай, Боже, до кінця.

Молитва до України

Тобі молюся, люба Україно,
За дочок і синів свого краю,
Що там далеко, у чужих чужинах,
Шукають десь омріяного раю.

Прости їм, бо не відають, що творять,
Ще буде каяття і вороття.
Не посилай ні смутку їм, ні горя, —
Не дай лише, не дай лиш забуття.

Хай їм вночі запахне матіола
І чорнобривці проростуть навмисне,
І кожна річка, наче синь Дніпра,
Їм хвилиною дзвінкою серце стисне.

І мо, тоді забудуть про доляри,
Згадають нашу пісню солов'їну
Й повернуться. Не треба їм покари,
Лиш забуття не дай їм, Україно.

Молитва до ангела

Мій ангел — хоронитель
Беріг мене, як міг.
Не дав мені втомитись
Серед важких доріг.
Не дав мені пропасти
У рідному краю,
І душу від напасти
Він рятував мою.
Мій ангеле єдиний,
Про мене не забудь:
У добру й злу годину —
Завжди зі мною будь.
Молитву мою щирю
До Бога донеси
І віру, тільки віру
Для мене попроси.
Пораднику мій щирій,
До тебе я молюсь.
Боюся я зневіри
І самоти боюсь.
І радісну, й невтішну.
Мене ти не покинь,
І праведну, і грішну,
Люби мене, — амінь!

Молитва до музи

Не лишай мене, музо,
Наодинці із смутком,
Не кажи мені тільки,
Що нема в мене сил.
Принесу тобі квітку —
Голубу незабудку.
Не лишай, моя музо,
Мене слова краси.
Принесу тобі серце,
Що знечулилось болем, —
Полікуй його, сестро,
Чи навіки приспи.
Не лишай мене, музо,
Ти ніколи — ніколи,
Бо без тебе несила
Всі негоди знести.
Я приречена змалку
На поезії муку.
Чи не чуєш, сестрице,
Ти у тому вину?
То ж подай мені, музо,
Свою трепетну руку.
Ти ж мене не відпустиш
У дорогу одну.

Молитва жебрачки

Дитя самотнє,
Одно на світі,
Стоїть у церкві
В своїм лахмітті.
Тая дитина
Молитв не знала,
Бо не навчила
Матуся змала.
Сама до Бога
Молитви слала,
Як собі склала,
Як собі знала.
“Всеблагий Боже,
Почуй мій голос:
Дай, щоб у полі
Вродився колос,
Нехай в багатих
Прибуде в хатах,
То може звольть
й мені щось дати”.
Стара бабуся
Молитву чула
І до дитини
Тихо зітхнула:
“Молися, доню,
За всії люди:
Хай добре серце
Вкладе Бог в груди,
Бо, як багатий
Зле серце має,
Не дасть ні крихти —

Собі сховає.
Як добре серце
Має людина,
Останню крихту
Віддасть, дитино.
Не за багатство
Молитись мушу —
За серце добре
І чисту душу”.

Молитва за злостивців

Господи, прости моїм злостивцям
їх бажання заздрісні і злі.
Кожного зроби на мить щасливцем,
дай відчутти їм красу землі.
Дай почути їм пташиний щебет,
запахи черемхи та бузку...
Може, і вони повірять в тебе,
в Твою руку, владну і тривку.
Відпусти гріхи їм і помилуй,
наверни на істинний їх путь.
Покажи їм владу свою й силу,
та про милість, Боже, не забудь.
Господи, прости моїм злостивцям
каверзи і наміри їх злі.
Кожного зроби на мить щасливцем —
і настане радість на Землі.
Просвіти їх душі світлом правди,
світлом віри розум просвіти
і прости, самого себе ради,
не карай, помилуй і прости.

ТЕ, ЩО БОЛИТЬ

* * *

Мороз — аж видзвонюють вікна,
покрикує сніг під ногами,
і мовчки несе Новий рік нам
все, що заслужили ми з Вами.

А може й не заслужили...
А він роздає гостинці...
Здається, ми тим завинили,
що ще, попри все, українці...

Що маєм свою державу,
що маєм свої закони.
От жаль лиш, немаємо права
свої закрити кордони.

Кордони нашого духу,
кордони нашого часу...
Розвісили втомлені вуха —
і інтегруємось в масу...

Куди б пак! Ми — європейці!
І національність нам зайва!
Індійці, санскрит, аххейці!..
Мутанти якісь... Бодай вам!..

Та слово гірке не зірветься
із губ моїх в ніч Новорічну.
Частинка зболілого серця
випіває гімн наш велично.

Бо ще Україна не вмерла
й не вмере, якщо ми, українці,
зберемо усі свої перли
й посіємо в кожній крихтинці.

Й відродиться в кожній дитині
і пісня, і мова, і... совість...
Лиш тільки тоді Україна
почне ненаписану повість.

Не даймо ж ні людям, ні часу,
котрий насувається грізно,
німу інтегровану масу
зробить з нас... бо буде запізно.

До князя Володимира

Володимире, встань і охрести
ту грішну Русь, що зветься Україна,
та не прости, нікому не прости,
що наплодили ідолів камінних
та й ідолів живих по всій землі
і з ними не розлучимось і досі...
А наші діти — грішники малі,
що жебрають, заплакані і босі.
Дійшли до краю. Що вже той ясир!
Само дівча в неволю продається!
Спокути не благай і не проси —
змією біль обвивсь навколо серця.
Самі не знаєм, чи єретики,
чи попросту затяті атеїсти...
І в дзвони б'ють сполохані віки,
і глянув Володимир з-під руки,
не знаючи, що всім нам відповісти...

“Поборники”

Княгині Ольго, вже й до тебе
брудні ми лапи простягли.
Ми вже б добралися й до неба,
якби могли. Якби могли,
то всіх святих би поскидали
й самі вмостилися б отам.
І вже б тоді служити стали
усім перевертням й чортам.
А може б нам вони служили,
бо ми такі. О, ми такі!
Сотаємо з хрещених жили,
ідей “поборники” палкі.
Ми — грошолюби і ледащо.
Що ж тут такого? Можна все!
Що нас любити нема защо?
Гординя наша нас несе.
Самі себе ми любим двічі!
А що традиції? Пусте!
Комусь дивитись треба в вічі?
Навіщо? Сяйво золоте
від наших грошей, що ми маєм.
На крові, кажете? Дарма!
Ми власноруч не убиваєм.
Хіба вже найманців нема?

А перемога все-таки була!

Старіють ветерани. Смуток болю
їх знову переносить в сивий дим.
А хто не повернувся з поля бою,
навіки залишився молодим.
І гусениці танків землю рили,
Земля від них стривожено гула.
І що б ми вже тепер не говорили,
А перемога все-таки була!
Вона прийшла по смерті і по крові,
Крізь болі, крізь розлуки та жалі,
Народжена з великої любові
До всіх нас і до рідної землі.

Смерть генерала

Лежить в палаті генерал
і розмовляє сам з собою,
неначе вчора після бою,
бійців полеглих рахував.
Йому було вже стільки літ,
що скільки їх, і сам не знає.
Та бій цей добре пам'ятає.
Гарячий сніг, червоний лід...
Лежать... Поранені і вбиті...
А він живий!.. А він живий!..
І неблаганний сніговій,
найнеблаганніший у світі,
їм смертну постіль вистеля,
їх кутає у білий саван.
Отой, чубатий, либонь, Сава...
І трійко діток в Василя....
А він живий, бо — генерал,

бо рідше гинуть генерали.
Їм маршів траурних не грали.
То не могила — цілий вал....
І нагороди, і салюти, —
все буде потім... Чи колись...
За ними сльози не лились —
не ті часи... Тут ворог лютий...
За що померли — кожен знав.
Ті не приходили до нього.
І Слава Богу, Слава Богу...
А другі... Він про них казав
вже лікарям. Вони ставали
шеренгою у головах
і в жестах, дехто у словах
кляли його або питали:
“За що?” Того він сам не знав...
Це ті, постріляні в Сибіру...
Тайга стелила постіль білу,
і глицю сипала сосна...
Той генерал втомився жити...
І вмерти він чомусь не міг...
Спокійну смерть ще заслужити,
напевно, треба... З тих доріг
один лиш спогад душу грів —
він врятував малу дитину,
оту малесеньку, єдину
крихіточку добра вчинив.
А більш нічого. Пам’ята
чомусь гірке ридання жінки.
Стояла, тулячись до стінки,
просила смерті жінка та.
Щоб розстріляли, в них просила,
бо чоловіка й двох синів
вони забрали... день синів...

Була вона така красива...
Не розстріляли. А чому?
Їй може легше було б вмерти...
І мозок, в лещата запертий,
здається, тьмарився йому.
Ніхто не міг допомогти.
І лікарі лише зітхали:
— У нас бували генерали...
І кожен мучився, як ти...
— Йому б священника... — сказав
нарешті лікар сивочолий.
— Він не молився ще ніколи
і Біблію, либонь, не знав.
І в церкві ще, либонь, не був.
Він — член КПРС і досі...
А за вікном стояла осінь.
Та генерал про те забув.
Хоча і він колись ходив
у місті до якоїсь школи.
Про те не згадував ніколи,
бо свого вчителя судив...
Судив, як ворога народу.
Тепер цей спогад відганяв,
бо свою совість проміняв
на пишний чин і нагороду.
— От мучиться. Коли б вже вмер... —
зітхнула нянечка старенька.
І помолилася стихенька,
щоб Бог простив... — хай хоч тепер
почує він свою провину,
то, може, ще знайде в собі
загублену у боротьбі
і душу, і таки ж людину.
— Та що вже з того?.. Все дарма.

Нема йому, як видно, прощі...
А генерал стоїть на площі,
парад військовий він прийма.
І в урочисту ту хвилину
знов жінка, сива, як мана,
його з сльозами проклина
й шепоче тихо: “Сину, сину...”
І, наче істина сама,
з’явилась мати і з докором
дивилась поглядом суворим.
Він знав: її давно нема...
Але вона чомусь жива...
У головах собі стояла
і чи казала, чи співала
якісь слова, чиїсь слова...
“Ой, Богдане-Богданочку!
Якби була знала,
у колисці б задушила,
під серцем приспала...”
Ні, ті слова він звідкись знав...
А-а, це Шевченко. Вчили в школі.
Поет, котрий зазнав неволі,
але рабом таки не став...
Чому його він не убив?..
І сміх почувся іскрометний:
“Ти не убив, бо він — безсмертний.
А ти нікого не любив”.
— Ні, я любив. Була, була
у мене дівчина, як рожа,
чомусь сумна така і гожа.
— Ха-ха! Була, та загула!
Та подивися, ось вона!
— Не треба, — крикнув, — я не хочу!
І вгледів він косу дівочу

і кров ... і біль... І долина
від почорнілого хреста
якась смертельна пісня-туга...
Нема ні дівчини, ні друга, —
нікого! Тільки самота...
Він у пекельному вогні...
Довкола люди. “Пробі! Пробі!”
Стоять, понурі, у жалобі.
А він кипить у казані.
І не подасть ніхто руки.
Невже ніхто не порятує?
Либонь, його ніхто не чує.
Пропавший він. На всі віки!..
І тут до нього підійшла
колись врятована дитина —
добра крихіточка єдина,
маленьку ручку подала.
Він вийшов. Наче онімів.
І повела його в дорогу.
І генерал молився Богу,
хоч він молитися не вмів.
Прийшов священник. Хтось покликав...
чи сам прийшов... Ясу віддав...
Безтямного вже сповідав.
О, сповідь... Таїна велика...
Помер... і заgrimів десь грім...
Помер-таки великий грішник,
безрідний, хворий і невтішній.
І стало якось легше всім.
— Тепер вже Бог йому суддя.
Радянська влада поховає.
Але ніхто не заспіває
“Вічная пам’ять”. Забуття...
Яка там пам’ять! Тільки зло...

Нехай нащадки не згадають,
нехай кісток не викидають
з могил заклятих. Повезло
тій нашій бідній Україні
на ті могили. Ще одна...
Небавом виросте вона
і буде проклята віднині.
І поросте чортополох,
і вітерець не заговорить,
не схилиться калина в горі,
забуде люд, зречеться Бог...
— А може Бог і не зречеться.
Він милосердний. Кажуть, смерть
усіх рівняє. Доведеться
і нам колись напиться вщерть
тії смертельної отрути.
Умер — хай з Богом спочива.
— Отож-бо й є... які слова!
Нащо ж тоді героєм бути?
Нащо вмирати за нарід,
за волю чи за Україну,
коли тебе у домовину
вкладуть із нехристом? Наш рід
навчився добре вже прощати.
У нас героям і катам
одна яса, і тут, і там...
А нам би тільки промовчати:
про мертвих зле хоч не скажіть,
бо не годиться... Я не згодний!
Хоч може я не благородний,
та правда мусить, мусить жить.
Двох правд на світі не буває.
Як чоловік життя прожив,
чого собі він заслужив,

то хай вже те й по смерті має.
Хай людство пам'яттю карає —
вічною пам'яттю про зло,
таких щоб більше не було,
і хай земля таких не знає.
Щоб матері дітей навчали,
як треба жити на землі,
і щоб великі і малі
з нас не плодились яничари.
Усі мовчали. Няня сива
тихенько плакала в кутку
і за сльозу свою гірку
прощення в Господа просила.
Молилась тихо жінка сива,
щоб Бог гріхи йому простив,
помилував і відпустив.
Була у старості красива.
І як її він не впізнав?
Та як би міг тепер впізнати?..
Стояла й полотніла мати.
Колись він сина розстріляв...
— Хай Бог йому простить. Іване,
і ти прости, бо ворогам
завжди прощали християни.
Хай Бог простить провини й нам.
І тихо плакала стара,
бо їй також була пора
вже йти до сина... Слава Богу,
пора збиратися в дорогу,
бо на землі нема добра...

Ненароджені діти

Десь за синьою зорею,
на найдальшій на планеті
ненароджені сплять діти,
що хотіли народитись.
Серед них — великі вчені,
композитори й поети,
співачи найкращі в світі
і прекрасні ерудити.
Їх убили власні мами,
терплячи фізичну муку,
бо аборти — то не жарти,
і нема за них спокути.
І жорсткими думками,
на життя наклавши руку,
їх поставили на карти —
і їм випало: не бути...

Отче наш,
що єси на небі,
нехай святиться
ім'я Твоє....

Помолимося мовчки ми за всіх:
прости нам, Боже, непростенний гріх.
За межою життя земного
сплять вони вічності сном.
А довкола нема нічого,
тільки мертва тиша кругом...
Серед мороку і тишини
не прокинуться і не заплачуть.
І сняться їм вічності сни,
що для них вже нічого не значать.
Без пеленок, без колискової

сплять вони вічності сном...
І морок безмежний довкола,
і мертва тиша кругом...

Отче наш,
що єси на небі,
ти прости нам
провини наші...

Помолимося мовчки ми за всіх:
прости нам, Боже, непростенний гріх...
Їм сниться життя тепло,
що встигло до них доторкнутись,
і мамине ніжне лоно...
І хочеться їм посміхнутись.
І губи складаються в слово,
та не вміють вони говорити,
не навчаться ніколи ходити,
бо їх не хотіли родити...
Є на те у кожної причина:
не хотіла, не могла, не сміла...
Але це була жива дитина,
ненароджена істота мила.
Ні серед мертвих, ні серед живих, —
у жодних списках тих дітей немає...
Давайте ми помолимося за них.
Хай Бог простить нам,
хай нас не карає.

Отче наш,
Ти, що єси на небі,
нехай святиться
Ім'я Твоє...

Помолимося щиро ми за всіх:
прости нам, Боже, непростенний гріх...

Матері

Мамо, подивися, я вже виріс,
А ти мене ховаєш під крило.
Вже мені пора злетіти в вирій,
Та не пускає рук твоїх тепло.

Колисала ти мене малого
І так хотіла, щоб я дужим був...
Поблагослови ж мене в дорогу
Й хлібину дай, щоб дім свій не забув.

І не треба плакати за мною,
Не додавай у косах сивини.
Як лелеки прилетять весною,
Усі твої повернуться сини.

Ми всі три повернемось до тебе
І станемо на рідний наш поріг.
І якщо й не прогнівили небо,
Перед тобою неспокутний гріх.

Ти пробач, матусю, за розлуки,
За чекання вічне матерів.
Я твої цілую ніжні руки,
Тобі дарую пісню всіх вітрів.

То благослови ж мене в дорогу —
Це ж твій найменший на крило стає.
До тебе я повернуся, їй — богу!
Хай серце не бентежиться твоє.

Стояла мати

Біля воріт стояла мати,
нас виглядала звідусіль.
І квітли мальви біля хати,
по вікнах — мірти, для весіль.
А в хаті пахне свіжим хлібом,
і борщ гарячий на плиті.
Сама сидітимеш з обідом,
і спати ляжеш в самоті.
І нікому води принести,
і нікому врубати дров,
доріжку до хліва промести,
зігріти мамину любов.
А ти ж їх четверо зростила,
і пестила, й любила всіх.
Не зупиняла — відпустила.
Тепер чекаєш, кличеш їх.
На шлях виходить сива мати.
Не клич, матусю, не прийдуть.
Доріг на світі так багато,
і всі додому не ведуть.
Колись згадають. Біль затерпне.
На прощу їх пошле життя.
Зустріне їх віконце темне
і запізніле каяття.

Вишивала мати рушники

Вишивала мати рушники,
щоб жили ми у добрі та згоді,
виростали квіти з-під руки
і цвіли, як в нашому городі.
І вплітала мати в вишиття
пісню тиху, ясну, наче казка.
Я проніс рушник цей у життя,
ніжний, наче материна ласка.
Мамині гарячі рушники
розганяли смуток мій і втому,
і квітки, що квітли з-під руки,
кликали до батькового дому.
Посріблила коси сивина,
загляда в віконце тиха осінь,
та на рушниках цвіте весна,
молодість матусина ще й досі.

* * *

Ой, піду я в чисте поле —
Може, кінь мій там пасеться.
І покличу свою долю —
Хай до мене усміхнеться.

Ой, піду я в чисте поле
Долю кликати-гукати.
Де ти, де ти, моя доле?
Покажись мені, яка ти.

Вийшла доля, показала, —
І голодна, і нужденна.
І таке мені сказала:
“Не дивися так на мене.

Не живу я, бач, з брехнею,
Не шахрую проти честі”.
Я погодилася з нею:
“Добре, доле, добре, сестро”.

І подякувала Богу,
Що таку я долю маю.
І пішли ми вдвох в дорогу
Без коня по ріднім краю.

Ода музиці

В зірковім тихім безгомінні
і кожен день, і повсякчас
лунає музика людині,
собі підпорюючи нас.

Вона всевладна, милий Боже,
міцні і дужі з нею ми.
Якби не музика, то, може,
не стали б ми колись людьми.

Без неї був би світ порожнім,
не квітли б луки і гаї.
Вона звучить у серці кожнім —
умій лиш слухати її.

Це нам найвищий дар від Бога
в щоденній мудрості простій.
Добра і правди перемога
звучить у музиці святій.

Любов і музика — єдині
у піднебессі й на землі,
у кожній квітці і людині
великі радощі й малі.

Любов і музика на світі —
І найдавніше, і нове,
у кожнім плоді, в кожнім цвіті
нехай святиться і живе!

* * *

Створена пісня — це ще не успіх:
так собі, замузикована рима.
А от, коли її в серце хтось впустить
або на устах на своїх затрима,
тоді це вже пісня. Птахом злітає,
Тепла, неначе святочна писанка.
Нехай її хоч хтось один заспіває —
той, для кого вона написана.
Наче птаха, та пісня влетить у хату —
і чийсь біль хоч на хвилю затихне може.
А можливо, в тій хаті настане свято,
може, пісня та комусь допоможе.
Ну, а ти ... вже не знатимеш більше спокою,
забере його тая нестримна пісня.
Хай же буде та пісня саме такою,
і хай в серці твоїм від пісень стане тісно.

Світ без дзеркал

Закрийте очі — і ввійдіть в мій світ:
Світ без дзеркал, без сонця, без зірок...
Закрийте очі — і зробіть хоч крок.
Я так живу уже багато літ.

Відкрийте очі — і хвалу знесіть
до неба і до Бога, і до сонця
За те, що Вам даровано цей світ,
Де світло б'є із кожного віконця.

Синіє небо, і цвіте земля,
І взимку сніг біліє, наче казка,
Й повернення старого журавля,
І хвиля, наче материнська ласка...

Любіть цей світ: і небо, і траву...
Живіть у ньому довго і щасливо
І кожен день повторюйте: "Живу!"
Життя — це й справді превелике диво!

І у дрібному не шукайте бід
(Щасливим бути також треба вміти)...
Та іноді у мій загляньте світ,
Щоб і мене, незрячу, зрозуміти.

Повір у себе

Коли, здається, жити неспромога,
коли, здається, більше сил нема,
повір у себе — і твоя тривога
розвіється, як марево, сама.
Повір у себе, ти багато можеш,
не опускай безсило руки ти —
і сам собі найкраще допоможеш,
лиш тільки спробуй сам себе знайти.
Коли здається, що земля і небо
супроти тебе стали надиви,
повір у себе, знай, що жити треба,
бо ми свої долі не раби.
“Повір у себе” — ці слова, як гасло,
для себе назавжди запам’ятай,
і, щоб ніколи віра та не згасла,
завжди і скрізь ти зло перемагай.
Повір у себе — і твоя тривога
розвіється, як марево, сама.

Цей вірш Ігор Білозір поклав на музику — і він став піснею. Ця пісня збереглася на шпальтах газети “Повір у себе”. Продовження цього вірша написано значно пізніше.

Облиш свою невтишену тривогу,
і хай тобі допомагає Бог.
Тож, помолившись, вирушай в дорогу,
А якщо можеш, вирушай удвох.
Повір у себе! Всоте і вдвохсоте!
Повір у себе! Хто ж, коли не ми?
Землі корінням соки в себе всотуй.
Господь створив навіщось нас людьми.

І хто сказав, що ми — неповносправні?
Лиш тільки спробуй, сам себе знайди.
Для нас також земля квітує в травні,
від плоду гнуться і для нас сади.
Прийшли ми в світ цей не з своєї волі.
У кожного покликання своє.
Терпляче зносим прикрощі і болі.
Любіть нас отакими, як ми є.
Ми послані на землю з волі неба,
Щоб світ цей від жорстокості спасти.
Ми віримо у Бога і у себе,
і хочемо, щоб в нас повірив ти.

Поет

Зусібіч вітер бив планету,
дихав снігом і холодом лютий.
І дзвеніло у скронях поету,
наче був він до скелі прикутий.
І вмирили сумні орхідеї,
і тулились замріяні айстри.
Був поет той служитель ідеї,
вірші клав у писані тайстри.
І ті вірші сіяв по світу,
і не знав він, що з того зійде.
Чи йому поталанить зустріти
день новий, що колись-таки прийде?..
Вірив він, що здолає кригу
і що люди воскреснуть чистими,
проженуть з престолу розстригу
і помоляться правді-істині.

Чудний поет

Ансамбль “Стумочок” виступав на святі міста в Ковелі. Після концерту, коли розваги ще продовжувались, та дехто вже розходився, я почула, вірші, як на мене, цікаві і оригінальні, неординарні. Їх читав поет. Він конче хотів, щоб його слухали. А люди йшли призупинялися і йшли собі далі. Так народився цей вірш.

Стояв поет... чудний, як вічність...
хоч смійся з нього, хочеш — плач...
Бо людям так потрібні вірші.
Йому ж потрібен був слухач.

Стояв худий, запалі груди...
Одягнутий був абияк...
І вірші дарував він людям...
Без нагороди... От дивак...

“Беріть їх... просто так...” І сипав
у переповнені серця...
Цвіла і щемко пахла липа...
Був світ, котрий не мав кінця...

І був поет у тому світі.
Талановитий був чи ні...
Але чомусь хотілось жити,
і кращим світ здавався мені.

Та слухачі були усякі...
Одні (із нехристів, мабуть):
“Ну що він там таке балака?” —
І йшли у буднів каламуть.

А інші слухали. Стояли
із здивуванням на лиці:
“Колись його либонь ми знали...
а може це й не він...” І ці

Ішли собі. Він йшов за ними:
“Послухайте!.. Ось ще один...”
За ним тривожно бігли рими,
стелився чи туман, чи дим...

І хтось сказав: “Він — юродивий...”
А хтось нічого не сказав...
А він, здається, був щасливий,
бо вірші мав, бо риму знав.

“Як Ваше прізвище?” — спитала
І підійшла ще ближче я.
“Як прізвище?.. Не в ньому справа...
Ось вірші...” “Хоч скажіть ім’я”.

“Це теж пусте. Чи так важливо,
як звать мене? Іван... Петро?..
От вірші — це велике диво...
Ось ще послухайте...” Тепло

Від його віршів струмувало,
і грілись люди в тім теплі...
В своїм краю пророків мало,
та є вони по всій землі.

Поетова слава

Поетова слава нічого не варта,
як карта козирна, мінливая карта:
то світить одна, а то друга вже світить —
у лицарі слави багато хто мітить.
Міняється влада, закони і дати.
Що може поет наперед відгадати?
Начеплять ярлик і — в макулатуру:
без стуку не лізь, мовляв, в літературу.
Візьміть собі славу, візьміть нагороду,
хай лишиться слово моє для народу.
Нехай моє слово не буде багнетом,
аби тільки я залишалась поетом.
Нехай собі влада міняє закони,
а вірші мої не зупинять кордони.
І хтось неодмінно колись прочитає
Й мене добрим словом, я вірю, згадає.

* * *

Перед нами — високі зачинені брами.
Не впізнали мене мої рідні сини.
Плаче муза моя, в секондхендівське вбрана,
І вже я натягнула чужі лахмани.

І доношуєм гордо чужинське лахміття
І ще й тішимося, що його нам дали...
Чи такі ми нещасні вже в білому світі?
Чи дорешти вже все пропили й продали?

Ну скажіть, з чого видно, що ми — українці?
Чи вже нам свого розуму не вистача?
Ходим в домі своєму, неначе чужинці,
І доношуєм речі з чужого плеча ...

Перекроюєм мови племен і народів
І вже зовсім, здається, забули свою...
Тільки й того, що маєм нарешті свободу,
У послідженні, вмерти у ріднім краю.

Досить, музо, не плач і скидай це манаття, —
Будем голі ходять — хай дивується світ.
Бо вже краще ходять, як родила нас мати,
Ніж забути Тараса святий заповіт.

Що кому сниться

Спить опромінений місяцем світ.
Кожен свій сон вибирає собі.
Сниться одному надхмарний політ,
Іншому сниться смачнючий обід.

Декому — гроші у сейфах, в мішках.
Декому — дулі, навіть у сні.
Дурневі сниться рай у книжках,
Той, про котрий він читав і мені.

А школяреві — що він вже студент,
Іспити склав без грошей і хапуг.
А депутату — що він — президент,
Ловить тихцем недоторканих мух.

Хтось свою пенсію лічить всю ніч,
Бо повернули нарешті борги.
А бізнесмену? Йому, ясна річ,
Сняться всю ніч міжнародні торги.

Сниться путанам султанський гарем,
А податківцям — налог з жебраків.
Сниться красуням заманливий крем,
Той, що обмежує кількість років.

Тихо я ночі сказала: “Постій!
Що ти профспілці за сон припасла?”
“Кошик споживчий, що правда, пустий”, —
Ніч відказала і далі пішла.

Я найхитрішою, мабуть, була.
І, щоб не снілась усяка бредня,
Спати я зовсім в ту ніч не лягла,
Сни підглядала до білого дня.

КОБЗАРСЬКИЙ МАЙДАН

Не мовчіть, кобзарі

Довгі роки недоля шугала над краєм,
Руйнувала безжально чи душу, чи храм.
А бандура живе, а бандура співає,
А бандура сміється на зло ворогам.

Скільки раз кобзарів тих водили на страту.
Та чи стратити можна свідомість і суть?
Знов їх родить земля, і вони, мов на свято,
і веселу, й сумну людям пісню несуть.

Чи лиха над землею, чи світла година,
Кобзарі, пам'ятайте ви свій заповіт:
Кобзи в руки беріть, кличе вас Україна,
Щоб піснями своїми наповнити світ.

Не мовчіть, кобзарі, вам не можна мовчати.
Пам'ятайте покликання горде своє.
Де лунають пісні, там стихають гармати,
І народ розуміє, що він таки є.

Кобзар

Сидів кобзар на стільчику складаному.
Був сивий-сивий, як сама печаль.
Завдячував таланту, Богом даному,
за біль і сльози, і за ревний жаль.
Мав довгі вуса і свитину латану,
і зморшками засіяне чоло,
бандуру мав, в Сибіру ще оплакану,
а більш нічого в нього не було.
Зазнав Сибіру, голоду і холоду.
І бачив смерть на білому снігу,
дівчат і хлопців, що вмирили змолоду,
зелену і незайману тайгу.
Вона, либонь, була у змові з ворогом,
понура, непривітна та німа.
Кобзар вернувся, весь пропахлий порохом,
але отих, постріляних, нема...
— Заграй, кобзарю, я була в тім краї.
Та думу про Сибір... Либонь, ти чув?
— Тобі співати? Ти і так те знаєш...
Співати треба тим, хто там не був.
Щоб пам'ятали, щоб не забували,
щоб знали теє навіть школярі.
Та зараз люблять танці та забави,
і вже немодні стали кобзарі.
— Заграйте щось веселе, — всюди просять.
Ніхто не хоче слухати сумне.
А я не можу. Доки ноги носять,
покіль бандура слухає мене,
співатиму про біль мого народу,
про те, що бачив, і про те, що чув.
Якби прийняв від когось нагороду,
тоді б я більше кобзарем не був.

Отак ходжу по світі і співаю.
Не всі поглухли і не всі німі.
Чужу біду, як власний біль сприймаю.
А скільки бід тих, знаєте й самі.
Одні те слухають, а інші може й лають,
аби не наступав на мозолі.
Та то вже їхній біль. В моєму краю
кобзар ходив з правіку по землі.

Плач кобзаря

(Дума)

Ой!.. Ой...
Плаче кобзар старесенький,
як голубонько сивесенький,
у чужій землі холодній сибірській...
Що гинуть тут безневинно
сини й дочки з України,
І з рідними розлучені,
в цей холодний світ завезені
та постріляні, та замучені...
Ой!.. Скільки ж вас тут,
синів і дочок з України
безневинно пропало!..
Бодай тобі, бузувіре,
недовірку християнський,
життя карою стало.
Ой, ти, тайго сибірська,
байдужа і непривітна!
Та бодай тебе, та його темная,
ніяка птаха не звеселила,
як ти наших людей,
синів і дочок українських,

як у неволю басурманську,
полонила,
без пори, без часу
в сиру землю положила!..
Ой!.. Нікому ж їм було
очі яснії закрити, на грудях рученьки зложити!
Ой, нікому ж було
над ними молодими
заплакати-затужити!..
Ой!.. Прилітала зозуленька сива
з далекої України
та й над ними голосити,
прилітав вітер буйнесенький
з українських далеких степів
в Бога їм царства вічного,
блаженства райського
на тім світі молити-просити...
Ой, пошли, Боже,
синам і донькам нашим,
у нетрях сибірських похованим,
без сповіді християнської,
без подзвіння церковного
та вічну пам'ять...
Аби за них на Україні пам'ятали,
пімсту готували
та супроти ворога-супостата
за волю України встали.
Ой, спіть спокійно,
сини і дочки України,
постріляні та порубані,
в сибірську холодну землю,
чужу і непривітну,
закопані-поховані!
А ми будемо у Бога благати,

аби послав він нам
і краю нашому,
і всьому народу Українському
силу нездолану, смілість козацьку,
руку несхибную.
А слава України
не вмере, не загине
Од нині і довіку
на мноїї літа!

Воскресе нам, Боже, кобзаря

(Світлій пам'яті Євгена Адамцевича)

На кобзарській могилі жіноча сльоза
випадає рососою, зростає калиною,
і летить його пісня в ясні небеса
у безмежжі степів над його Україною.
Доторкнулась вона до блакитних небес,
до зелених гаїв і до стиглого колосу.
І здалося мені, що кобзар той воскрес,
що йому додалося і сили, і голосу.
Кобзарям не запалюють вічні вогні,
навіть свічка у церкві не завше судилася,
та єдина сльоза, що у вас чи в мені,
що з-під вій по щоці непомітно скотилася.
Та у серці чомусь запекло-запекло,
захотілося стати міцними і дужими.
Може, пісня його і кобзарське тепло
зробить нас непорожніми і не байдужими.
Не карай Ти нас, Боже, біду пронеси,
щоб вона не торкнулась палючими крилами.
Тільки, Господи, нам кобзаря воскреси,
і тоді ми з новими зберемося силами.

Дума про славного кобзаря Сарму-Соколовського

(До його 90-річчя)

Зібралися аж п'ятнадцять бандур
до одної хати,
бо хотіли свого пана-майстра,
преславного кобзаря Сарму-Соколовського
із святом вітати.
А що кожна та бандура
одними руками змайстрована-налагоджена,
піснею завітчана,
соколом увінчана.
“Ой, батьку ти наш, Сармо-Соколовський,
пане-майстре знаменитий,
кобзарю преславний,
та візьми котрусь із нас в руки,
та на голосі зберися,
та до струн доторкнися.
Та згадай молодість свою співучу,
та заспівай пісню-думу невмирущу,
та щоб гори заплакали,
та щоб небо засміялося,
та щоб нашим ворогам в пеклі холодно стало”.
“Гей, молодість моя співуча
в глибоких снігах загубилася,
в сибірській тайзі дрімучій заблудилася.
Та вже ж моя молодість співуча
кінно не приїде
і пішо не зайде,
та вже ж вона, молодість моя співуча,
із далекого Сибіру
та на рідну Україну

та дороги не знайде.
Та понесе вона мою пісню,
мою думу невмирущу
та по цілому світу
та уславить нашу Україну
і Дніпро широкий,
і козацьку силу
на многії літа”.
Ой, будь славен,
батьку наш кобзарю,
САРМО-СОКОЛОВСЬКИЙ,
ти поміж кобзарями,
і хай твої пісні-думи невмирущі
мандрують віками!
Хай твої бандури дзвінкострунні,
піснею завітчані,
соколом увінчані
та й ідуть по світу
та утвердять славу України
та кобзарську думу,
та козацьку силу
на многії літа!

На вічну пам'ять Миколі Сармі-Соколовському

Голови схилили побратими,
смерті і життя збагнувши суть...
Йшли разом дорогами крутими,
а сьогодні вже його несуть.
І дороги ті були тернисті,
і по них ішов він, як по лезу,
та зберіг і помисли він чисті,
свою пісню і свою поезію.

Отче, Сармо-Соколовський,
що ти намислив, наш голубе?
Осиротіла бандура,
струни стікають слізьми.
Як же, скажи, нам без тебе?..
Пісне і слово, молю тебе:
ти залишайся із нами,
неба торкнувшись крильми.
Батьку Сармо-Соколовський,
ти ж так любив свою землю.
Чом же від нас ти полинув
в кращі надхмарні світи?
Слово лишив нам і пісню.
Це таїна незбагненна,
Бог її тільки лиш знає.
Знаєш від нині і ти...
Отче наш, славний кобзарю,
біль наш не має межі...
Сиза голубко Варваро,
з Вами ми всі не чужі.
Знаю, розійдуться друзі,
з Вами залишиться біль...

Ви були гордою музою
в славній його боротьбі.
Мужня і ніжна, як квітка,
Вас не зігнуло життя.
Сиза і вірна лебідко,
шана Вам і співчуття.

Їх вів кобзар **(Лайошу Молнару)**

Ходила поетеса по землі.
Була сліпа. Світила їй зоря.
Сліпий кобзар за руку вів її,
Що сам потребував поводиря.

Вони ішли до світла, до людей.
Була бандура за його плечима.
І пісня виривалася з грудей,
І бачили незрячими очима.

А на землі — все так, як на землі:
По-всякому їх люди зустрічали,
Бо люди — так, як люди: добрі й злі.
Одні хвалили, інші — ті мовчали.

Вони ішли у дощ і по росі.
Скарби свої всім людям дарували.
Пісні й слова у когось проростали
А в когось — ні... Та слухали усі...

В торбині — хліб й до хліба, і вода.
Поводирі — два хлопці вельми юні,
Що закохались у бандурні струни,
І в тому їхня радість і біда.

Ті хлопці два сучасними були,
Дівчат любили і пісні естрадні,
Та над собою вже були не владні,
Коли бандури струни загули.

Всі дивувались: молоді такі,
А подивись, як люблять нашу пісню.
А ті стояли — голови п'янкі...
І щось в серцях родилося незвісне.

Чи проросте? А може й проросте...
Той корінець великої любові,
Що в пісні затаїлася і в слові,
І силу має, й знову зацвіте.

Ну що ж, з роси вам, хлопці, і з води!
Хай кожен з вас ніколи не забуде,
Що кобзаря у люди він водив,
І разом з ним ніс пісню він у люди.

Вже вечір впав. І відсвіти стожар
Висвічували стежку їм додому.
І вів їх всіх кобзар, сліпий кобзар,
Й магічне щось було в ведінні тому.

Кобзареві

(Лайошу Молнару)

Спи, засни, мій втомлений кобзарю,
Натрудився, наспівався нині.
Та твій труд за щастя, не за кару:
Пісню кожній ти несеш людині.

Може, хтось зітхне, а хтось заплаче —
Сколихнула пісня аж до денця.
Відпочинь, мій втомлений козаче,
Людям ти віддав частинку серця.

Я постережу твій сон і спокій
І нічим тривожити не буду.
У мистецтві ти такий високий
І далекий від земного бруду.

Спи, засни, мій втомлений кобзарю,
Бо нові пісні тебе чекають.
Ти мене обрав собі у пару —
І не пошкодуєш, я гадаю.

Дзвенить бандура

Передзвін бандури
У святочній залі, —
у святочній залі
крил людських розмах.
І лягає пісня
на нові скрижалі,
і лягає дума
на кобзарський шлях.
Заспівай, кобзарю,
заспівай, мій друже,
скільки переміряв
ти земних доріг.
Та не був нещирим,
та не був байдужим,
свою пісню й думу,
як умів, беріг.
Кажуть, що байдужих
в світі не буває:
просто — яничари,
просто — вороги.
І дзвенить бандура
над козацьким краєм,
слухають бандуру
ріки і луги.
Слухають бандуру
ген Карпатські гори,
і дзвінке Поділля,
і старий Дніпро,
бо у нашій пісні
сам Господь говорить,
бо дзвенить бандура
людям на добро.

ПОСВЯТА

Миколі Вінграновському

I

Львів кипів:
Вінграновський приїхав до Львова!
Звідусіль діставались
Й читались “прелюди”.
Вирувало студентство
Від кожного слова.
Похитнулись канони —
Здіймалися груди.
Шістдесятники! —
Так називали поетів.
І ніхто вже не міг
Їх тепер зупинити.
Виступали у Львові,
В університеті.
Грім ударити міг
Що години, щомиті.
Не боялися втратити
Кар’єру і гроші,
На вівтар власна воля
Упасти готова.
Виступали вони,
Молоді та хороші,
Де лиш тільки могли —
їм корилося слово.
І стояв Вінграновський
У тім ореолі.
Він мовчить,
Він не ходить тепер у героях...

Львів овації слав
Молодому Миколі.
І тоді кожен вперше
Замислився: “Хто я?”

Я читала вірші
Поетові знаному.
Він сидів і слухав,
Схиливши голову...
І про що він думав?..
Народжувавсь заново?
Чи складав уперше
До слова слово?..
Він був молодий ще,
Та вже досвідчений,
Я ж була дівчиськом,
Худим і втомленим.
Я читала вірші,
Тихо і знічено,
Він сидів і слухав
Й здавався здивованим.
Він сидів і слухав...
Звідкіль йому знати?..
То були не вірші,
А долі дотеп...
Я росла у львівському
спецінтернаті
І сприймала змалку
Життя на дотик...
Тут сиділи й інші,
Знічев'я стежили
І не слухали мабуть
того читання...

А для мене на тому
Багато залежало:
То була інстанція —
Перша й остання...
Я була сліпою...
І барви сприймала
Через призму інших,
Через почуте.
То ж сьогодні для себе
Вирішить мала
Після вашого слова,
Бути чи не бути...
Вірші ті — примітивні
І недосконалі,
Я тепер це сама
Розумію і знаю...
Та тоді ви схвильовано
Й щиро сказали:
“Ще читайте, прошу!
Ще читайте, благаю!”
Я читала вірші
В тісному колі.
Всі сприймали їх так собі,
Без інтересу.
Я вам щиро дякую,
Пане Миколо,
Що не вбили тоді
Ви в мені поетесу.

Співав рояль

(Е.Д. Кобулею)

Співав рояль... Він звик до Ваших рук,
шукав тепла в чутливих ваших пальцях
і розумів весь біль сердечних мук,
і сам для Вас глибинно відкривався...
Він був живий... А в ньому — цілий світ...
Тут змісту набирала нота кожна...
Він лиш не знав прожитих Вами літ,
бо знать про те роялеві не можна.
А Ваші роки падали дощем
в жіночі ніжні пелюстки-долоні
і залишали в серці терпкий щем,
сивинами вкладалися на скроні...
Йдуть кожен рік у світ випускники...
Студенти... Пересічності, таланти...
Ви дивитесь на них із-під руки...
Усі лауреати, дипломанти...
Їх імена тримають на устах, —
такі суворі присуди реалій...
А Ваше ймення — у святих трудах,
те знаєте обидва Ви з роялем...
Між вами не буває таємниць.
Підслухати б таємну вашу мову...
Звучить рояль... Безжурно, як колись...
Мрійливо, урочисто і святково...

Ярославі Крилошанській

Народилася пісня і Слава.
Я не знаю, хто з них раніше,
та тепер вони ходять у парі,
світ дивують, щоб став добрішим.
Мати плеснула пісню у купіль,
щоб були вони завше вкупі.
Потім пісню в колиску поклала,
аби з нею доня зростала.
Посміхалися пісні і Славі
теплі ранки й сніги кучеряві,
кожна квітка, травиночка кожна,
бо без того ніяк їм не можна.
Народились від Бога вони обидві,
та тернова дорога стелилась їм завше.
Так жили: у любові, журбі та молитві,
на високе і чисте людині вказавши.
Славо, ти вже ніколи без пісні не зможеш.
Це твій присуд і доля, свята і висока.
Поможи ж Вам обом, милосердний наш Боже.
Хай ніколи тебе не приваблює спокій.
Дай Вам, Боже, обом руйнувати фортеці,
запалити багаття у спраглому серці.
Хай Вам затишно й тепло живеться на світі.
Море оплесків Вам і ще більше квітів.

Моїй вчительці

“Світова зоря” — це дуже гучно.
Треба тихо, щоб почули Ви...
Вчителько моя, ми Ваші учні,
і не опускайте голови.
Ми не осоромимо ніколи
нашу школу й правила прості,
і каштани, ті, що біля школи, —
наші охоронці у житті.
Пустощі, підказки, — все пробачте,
на уроках тихий пересміх...
Ви нам іспит заново призначте,
через роки Ви покличте всіх.
Через нас у Вас сивини в косах,
і невтомне серце стугонить.
Жовкнуть трави у зелених росах
і не можна зупинити мить...

Вихор

(І.Ц.)

Вихор розвихрений. В-вихрі вона:
Ніжна, нестримна, палка, навісна!
Вітер згинає веселку в дугу...
Сом, прип'ятий на ланцюгу...
Дихати — можна, а плавати — ні...
Серце в огні, в шаленім вогні...
Їй би злетіти — захоплює дух!
Та не пускає буднів ланцюг!
“Ну, відпусти мене! Ну, не тримай!
Вільна я! Хочу злетіти — і край!”
Ще раз рвонулась: “Вільна! Лечу!”..
Чи то до сміху, чи до плачу...
Вже попід хмарами... неба блакить...
Що її може тепер зупинить?
Раптом з землі долинають слова:
“Мамо, куди ти?” Краплинка жива...
Серце спинилося: “Боже мій! Син!
Він на землі залишився один!”
Нитка тонісінька, але міцна,
землю і небо єднає вона.
І повернулась. Вихор ущух.
Полум'я згасло. Приземлено дух.
Вітер веселку зігнув у дугу.
Мрія, прип'ята на ланцюгу...
От, як її прив'язала земля:
плавай, аж поки ланцюг дозволя.
Серце в огні, в шаленім вогні...
Будеш літати тепер лиш у сні...

Дівчина з іменем квітки

(Лілі Гроапі на щастя)

Дівчина з іменем квітки,
Лілія, Ліля, Лілея.
Звідки, скажи мені, звідки
маю чекати тебе я?
Молодість в танці кружляє
радісно, рвійно, невпинно.
Де твоє щастя — не знаю,
тільки десь є неодмінно.
Дівчина з іменем квітки,
Лілія, Ліля, Лілея,
ластівка а чи лебідка,
кличу тебе: гей-я, гей-я!
Дівчина-казка чи мрія,
кличу тебе, наче долю.
Серце знеможено мліє
чи від любові, чи з болю.
Сонце скотилось у хвилі,
тужить за променем осінь.
Де ти, дівча моє миле?
Я виглядаю і досі.
Звідки, скажи мені, звідки
маю чекати тебе я,
дівчина з іменем квітки,
Лілія, Ліля, Лілея...

Твоє ім'я

(Ані Синовській)

Як шелест трав,
Як вітру зітхання.
Як ніжний сміх,
Як тихе “прощай”,
Твоє ім'я —
Задумливе Аня
У серце чиєсь
Зронить печаль.

Зійде зоря,
Усміхнена рання,
Розсипле весна
Черемховий цвіт.
Хтось тихо шепне
Замріяне Аня
Й подарує тобі
Закоханий світ.

Нехай твої
Здійсняться бажання,
І хай доля тебе
Від розлук захистить.
Залишайся завжди
Найкращою, Аня,
Хай тобі у житті
Неодмінно щастить.

Втомлені, на оплески багаті

(Галині Корнієнко)

Втомлені, на оплески багаті, —
два концерти — це вам не пусте, —
сидимо в затишній, теплій хаті.
Господиня пригоща гостей.
Все було: вареники і щуки,
борщ смачний, горілка-до смаку ...
І коли ж це встигли її руки
зготувати смакоту таку?
Господиню звали просто Галя.
Нами так вона перейнялась.
І сиділа у концертнім залі,
а тепер ось за обід взялась.
Дякувати їй — це дуже мало.
Час важкий — це б кожен зрозумів.
Було б досить хліба й крихту сала.
Хто ще б так приготувати вмів?
Ми чужі, вважай, що не знайомі,
просто, поетеса і кобзар.
У її спинились добрім домі,
де гостинність — наче Божий дар.
І коли ми йшли з тієї хати,
подумки благала небо я,
щоб були здорові і багаті
господиня і її сім'я.

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ

Соломії Крушельницькій

Добрий день Вам, пані Соломіє,
ми принесли пісню Вам і слово.
Що ніхто співати з нас не вміє
так, як Ви, то це не випадково.
Бо таких, як Ви, не часто нині
родить нам земля. Та і за те їй
дякуєм, що в нас на Україні
час від часу сходять Прометеї.
Кожен з нас, що може, те і сіє,
лиш би уродило добре жниво.
Будьте з нами, пані Соломіє,
поблагословіть і нашу ниву.

Він лишив нам пісню

(Світлій пам'яті І.Білозіра)

Сумує Львів. У вищому звучанні
Обірвано натягнуту струну.
І музика заплакала востаннє,
Вкладаючи співця в німу труну.
Народе, встань з колін, покіль не пізно!
Хай ватра запалає аж до зір.
Співайте, люди, він лишив нам пісню —
наш незабутній Ігор Білозір
Ім'я незаплямоване і чесне,
як гасло, побратими пронесуть,
і в пісні голос Ігора воскресне,
бо в ній правдива українська суть.
Сумує Львів. Сумує Україна.
Ось-ось земля з розпуки закричить.
Народе, відімсти за свого сина,
якщо закон підкуплений мовчить.

Ігору Гереті (Світлій пам'яті)

Спинилось літо у нестримнім леті
Чомусь зозуля загубила лік,
не докувала Ігору Гереті
хоча б з десяток, хоч десяток літ.
Сипнуло літо пишними квітками.
Та що вже ті квітки? Його нема...
Не поговорить, не посидить з нами,
правдивий, наче істина сама.
Я ж Вам ще не подарувала книжку!
Ну, як без неї у такий політ?
Схилилось небо і шепнуло нишком:
— Він на землі лишив яскравий слід.
— То й що по тому?.. Як його немає...
Мовчать хмарки, мовчить жорстокий час.
Небесних таємниць ніхто не знає,
це не дано ще жодному із нас...
Він жив, він був... він є. І десь звисо́ка
за нами зорить з ангелом удвох...
Чи світ, чи доля вже така жорстока?
Чи то на нас за щось прогнівавсь Бог?..
Він був такий високий і справдешній,
він щирий був у вчинках і словах.
Тепер віки, минулі і прийдешні,
стоятимуть у нього вголовах.
Його ім'я і труд не кане в Лету,
не пропаде все те, що він зробив.
Помолимось за Ігора Герету,
не забуваймо, що він нас любив.

Степану Аличу

Я люблю Вас, Степане Алич.
Ваша муза мені не чужа.
Розділяє нас час і далеч,
й небуття — та страшна межа.
Ми не бачились з Вами ні разу,
нас не з'єднавав потиск рук.
На життя не тримаймо образу,
що побільшало в ньому розлук.
Бог вже знає, кого він каратиме,
не вказавши нам нашу вину...
Злодій — вільний, а чесний — за ґратами.
Ну, а Вас за віщось, — в труну.
Не збагнути нам промислу Божого:
а ні Вам, ні, тим паче, мені.
Ваша доля когось розтривожила,
а кагось, безумовно, ні.
Побратими і однодумці
Ваші вірші несуть крізь час.
Хай живуть вони і не губляться
разом з нами і після нас.
Що ж, поете, подайте руку,
через відстань, із-за межі.
І скажіть нам через розлуку,
в чому сутність людська, скажіть.
Ще скажіть, якщо це дозволено,
в чому сенс людського життя.
Може, душу і там поневолено,
і ні прощі, ні каяття?..
Та мовчить голуба завіса,
не хитнеться, не забринить...
Сходить сонце звідкись з-за лісу,
і нікому його не спинить...

До Ростислава Братуня

Іду по лузі і по саду,
І уночі, і серед дня.
Йду до поета на пораду,
До Ростислава Братуня.

Прийду до нього у світлицю
І стукну в двері: “Відчиніть”.
І в дверях стане молодиця
Й засумнівається на мить:

Чи то до неї? Невідома...
Немов ніяка не рідня...
Спитаю я: — Поет удома?..
Пробачте... Я до Братуня...

— Його нема... Таке в нас лихо...
І більше слова не знайде.
— Нічого... — я сказала тихо,
— Він незабаром увійде...

І почали читати вірші,
Їх не стира жорстокий час,
І нам здалось, що серед тиші
Він увійшов і сів між нас.

Прощаюсь, ангеле, з тобою

(Світлій пам'яті Ю. Даниліва)

“Прощаюсь, ангеле, з тобою”
Не прозвучить, не пролуна.
Стиснулось серце з туги й болю —
Порвалась напнута струна.

Замовкла втомлена бандура.
Сховала свій пісенний скарб.
Пішов з життя Данилів Юра —
Її володар а чи раб.

Немов дружина, в чорнім крєпі
Вона схиялась до труни.
Його сховали в тихім склепі
Вона ж лишилась без струни.

Без його доторку тонкого,
Що душу вийняти б зумів.
І не хотіла більш нікого,
Хто б краще міг, хто б краще вмів.

Несли засмучену бандуру.
Для неї зупинився час.
Живим запам'ятаймо Юру,
І хай живе він серед нас.

Бандуру візьме в руки юний —
Дай, Боже, щоб тямущий взяв, —
І доспівають диво-струни
Все те, що він не доспівав.

Світлій пам'яті Разно К. І.

(Моїй вчительці)

Ще вишиття палає кольорами,
її ж нема — вона пішла з життя...
І в пам'яті її життєві гами
поблякнуть з часом, кануть в небуття.
Бо вічного нічого не буває, —
ні пам'яті, ні сліду, ні життя...
Горить-горить, узорами палає
її живе майстерне вишиття.
Зринає дзвін у небо синьооке.
Сльоза скотилась й впала в її слід...
Ходила тут, красива і висока,
і лащилась земля до її літ.
Вона лежить, несхибна і сувора...
Закриті очі, стулені уста...
Здавалося, було це тільки вчора,
а вже пройшли черідкою літа...
І плачуть сивокосі учениці,
бо з нею їхня молодість мина...
Нехай Вам, наша вчителько, наснитися
безжурна наша випускна весна.

СПОГАДИ ДИТИНСТВА

Тобі сниться дитинство

— Етуш, — кличеш ти сестричку,
— Етуш, — і в дитинстві ти.
І ту відстань невеличку
Вже мені не перейти.
— Етуш, — ти вже так далеко
На скаку чи на бігу,
і несе тобі лелека
білі весни на снігу.
Там є мама, там є тато,
є там друзі і сестра,
сліз і радостей багато,
та мені ще не пора.
Щось казати не маю права,
бо нема ще тут мене.
Твоя доленька лукава
ще тебе наздожене.
Кину квітку, кину рожу —
не докину крізь літа.
І докликатись не можу —
голос мій не доліта.
Не докличусь я до тебе,
бо на інших я шляхах.
Тепле сонце, синє небо
і хатина в рушниках.
Можу в сон твій подивиться
крізь щілину, крізь вікно...
Просто спиш ти й тобі сниться
те, що так було давно.

Білий слон

Біля річки, біля лісу
Ходить білий-білий слон,
Розпинає хмар завісу
І бере мене в полон.
Він, неначе дивна казка,
Він — неначе давній сон...
Почекай мене, будь ласка,
Мій найкращий в світі слон.

Він приносить людям щастя,
Він мої бентежить сни...
Мені часто, часто сняться
Білосніжні ті слони...
Слон на мене подивився —
Й посміхнулись разом ми:
Коли ти підеш з дитинства,
“то мене також візьми”.

Тільки щось давно не снився
Білий слон, як у кіно:
Він в дитинстві залишився,
Я ж вже виросла давно.
Давній спогад — моє щастя —
Тиха річка, слон і ліс:
“Ти з дитинством не прощайся:
Я тобі його приніс”.

І я колись була школяркою

І я колись була школяркою
і пустувала, як могла,
була і легкою, і шпаркою,
і невгамовною була.
Бувало, вчителька аж міниться,
не може слова віднайти:
— Ну як не сором, ти ж — відмінниця!
Як можна так себе вести!
А я собі літала вистрибом,
тягала хлопців за чуби.
І хвилювалась, перед іспитом,
й кричала вітрові: “Люби!”.
І я зустріла хлопця-красеня
і закохалась навесні,
питала в клена і у ясена,
чи любить він мене, чи ні.
Повисли котики на вербиці,
в саду хмеліють солов’ї.
А вже зозулі тій не терпиться
всі роки викувать мої.
Каштани вітру не розказують,
бо вітер все це знає й так,
що я задачі не розв’язую,
а вперше списую в дівчат.
І знову вчителька — аж міниться:
— Ще треба, — каже, — підрости.
Ну як не сором! Ти ж — відмінниця!
Як можна так себе вести!
А чи сльозою, а чи хмаркою
дитинства спогад проліта...
Була і я колись школяркою...
Гай-гай! Та де вже ті літа!..

ДО ДИТЯЧОГО СЕРЦЯ

Для маленької Юлі

1. Летіли лелеки

Летіли лелеки
у краї далекі.
Холодно було,
замерзло крило.
Летіли зовсім низько —
та й поклали Юлю в колиску.
Тато і мама зраділи,
бо дівчинку дуже хотіли.
Стали Юлю колисати,
стали їй пісень співати.
Про півника і Рябка,
про зайчика і цапка,
про котика і осла,
а Юля слухала й росла.

2. Колискова

“Люлі, люлі, люлі!” —
співають для Юлі
і мама, і татко:
“Спи, засни, дитятко!”
А хитрунка Юля
віченьки зімкнула,
нібито заснула.
А сама все чує.
А сама міркує:
“А чи ще співатимуть?
Чи ще колисатимуть?”

А як ніхто не гойдне,
Юля й плакати почне.

3. Можна ще поспати.

Юля прокидається,
Юля посміхається,
до всього дослухається,
до всього придивляється.
Плакати не хочеться —
лежить собі, морочиться.
Котик — на місці,
соска — в колисці.
Татко щось шиє,
бабуся щось миє,
і мама у хаті...
Можна ще поспати.

* * *

У моєї ляльки
очі, як небо, сині.
У моєї ляльки
в коси заплетена стрічка.
І мою ляльку звати
зовсім не Барбі, не Сінді,
а мою ляльку звати
просто — Марічка.
Гарно як звати,
легко як вимовляти,
любо як вимовляти:
лялька Марічка.
З нею ходимо в гості,
заздрять мені дівчата,
кажуть мені, що такої
ляльки немає ні в кого.
Сукню сама їй шила,
вчилася на ній вишивати,
а вже разок намиста —
просто від свого.
Сукню їй шила,
вчилася вишивати,
а вже разок намиста —
проста від свого.

Заснув ведмідь

**(Спробуйте прочитати дитині, коли вона
не хоче спати)**

Ведмідь заліг у свій барліг:
терпіти холоду не міг.
А що найгірше — та зима:
і бджіл нема, й медку нема.
Сухого листя намостив
і лапу медом намастив —
і так заліг у свій барліг.
Проспить і зиму він, і сніг.
Солодкі сни аж до весни.
Заснув ведмідь — і ти засни.

Ще про одного котика

Котику хтось хвостик притиснув.
Котик плакав, плакав та й заснув.
Просто на лавчині, біля школи.
Не жалів ніхто його ніколи.
Був нічий. Бездомний та голодний.
Хоч і гарний, зовсім безпородний.
Пожаліла дівчинка малого
і понесла аж до дому свого.
Молока наляляла йому в миску
і поклала в ляльчину колиску.
Тут матуся увійшла до хати.
— Тихо, мамо, котик хоче спати.
Я його тихенько заколишу
і нічим не потривожу тишу.
У матусі очі — лагідь неба.
— Колисати котика не треба.

Він і так засне, якщо захоче,
сам собі і пісню намуркоче...
Забавлялось сонечко у листі,
котик спав у ляльчиній колисці.
І була у котика віднині
тепла хата й добра господиня.

Не пошкодуйте крихти горобцям

Вистрибують нахаби-горобці.
Вони мене вже зовсім не бояться.
І хочеться покликати: “Ціп-ціп!”
Й сипнути круп — нехай вже наїдяться.
Бо так їм холоднеча та болить,
так дошкуля мороз і хуртовина.
Але чомусь у вирій не летить
ота мала непоказна пташина.
Десь там тепло, а тут у нас зима,
якусь крихтину роздобути важко.
Та ниточка якась таки трима
оту малу, оту сіреньку пташку.
І хочеться мені сказати Вам,
мої хороші діти, тата й мами:
“Не пошкодуйте крихти горобцям:
вони зимують зиму разом з нами!”

Пташина вірність

Умовляли горобця лелеки:
— Полетімо з нами в край далекий.
Взимку тут і холодно, і сумно,
залишатись справді нерозумно.
Повесні, як сонечко пригріє,
на деревах лист зазеленіє,
з нами ти повернешся додому.
Що тобі лишатися, малому?
Відповів серйозно горобчисько:
— Хто літає, то тому й не слизько.
Ми з зимою зовсім не чужі,
горобці — справжнісінькі моржі.
Ви летіть, а я вже буду вдома.
Чужина далека й невідома
щось мене не вабить. Океани
доки пролетиш, то й сніг розтане.
Ні, летіти я ніяк не можу,
хоч собі і лапки відморожу.
Як, скажіть, покину я людину
в непривітну отаку годину?
Пісня наша, правда, що простенька,
та зате бадьора й веселенька.
Вийде чоловік, погляне скося
й скаже: — Отаке мале і босе,
а співає, наче на весіллі.
Певно, ви сьогодні ще не їли?
І сипне крупець або кришину
нам за нашу вірність за пташину.
Ви летіть. Я тутки застаюся.
І зими, щоб знали, не боюся.
Повесні у лагідну годину
прилітайте, я Вас тут зустріну.

Біла шубка

Сніг біля нашої хати,
ходить по лісі зима,
а у малого зайчати
білої шубки нема.
Зовсім отак не годиться:
сірий на білім снігу.
Онде крадеться лисиця,
шкіриться вовк на бігу.
Щось вже ведмедеві сниться,
бачить борсук свої сни.
Цілиться в зайця рушниця,
вовк вигляда з-за сосни.
Де ж би йому заховатись?
Де йому захист знайти?
В нього ні мами, ні хати,
сніг і зима. І ще ти.
Що йому в світі робити?
В нього ні зим ще ні літ.
Як йому слід загубити?
Як заховати свій слід?
Лісом гуде завірюха,
в гості мороз поспіша.
Мерзнуть і лапки, і вуха,
заяча мерзне душа.
Завтра він мусить вставати,
тільки лиш сонце зійде.
Буде по лісу блукати —
може, десь зиму знайде.
В неї попросить чемненько:
— Дай мені шубку, зима,
шубку біленьку-біленьку,
бо порятунку нема.

Зайчик прокинувся вранці,
глянув на себе — і в сміх:
в нього біленькі сап'янці
й шубка, біленька, як сніг.
Зайчики вміють радіти:
бігав, ходив і стрибав.
Добре, що в білому світі
хтось і про нього подбав.

Чому сумували іграшки

В Іри іграшок багато —
нікуди дівати.
Їй купують мама, тато
і рідня багата.
А в Ілька нема нічого:
тато не купує,
бо мала зарплата в нього,
всю сім'ю годує.
Іра нищечком сміється:
— Й добре, що нема.
Я не дам йому нічого —
матиму сама.
Та Ілько і не сумує:
скільки того лиха!
Що захоче — сам змайструє —
більша буде втіха.
З палки він зробив коня —
знав у конях толк.
А що галасу зчиня —
то за цілий полк.
— Я — козак, — Ілько гука,
— я — за отамана.
І з шаблюкою в руках

мчав на басурмана.
В Іри — тиша, хоч завий.
То у чому ж справа?
Просто бавитись самій —
нудно й нецікаво.
І сидять сумні ляльки
й закривають очі.
Вже давно ніхто із ними
бавитись не хоче.
І папужки, і слони,
мавпи й крокодили, —
їй набридли всі вони:
от і занудились.
— От якби до нас Ілька
запросити в гості...
І в Ірини бровенята
супляться від злості.
Тільки кіт — от хитрий звір —
підійшов до Іри:
— Відпусти мене у двір
з нашої квартири.
— Що за вигадка така?
Що тут за причина?
— Я пішов би... до Ілька,
фантазер хлопчина!

Обід

Обід у поле Петрик ніс.
Коротший шлях був через ліс.
То хлопчик — ну, вже й молодець! —
пішов по лісу, навпростець.
Сорока злякано скрекоче:
застерегти пташаток хоче.
Смішна, та він же тут не гість —
не скривдить пташку і не з'їсть.
У лісі тінькають синиці,
під сонцем ніжаться суниці.
Хто б обминув таке добро?
Авжеж не хлопчик, не Петро.
Поставив кошик під кущем,
на сонце глянув — “Встигну ще”.
Суниць наївся досхочу,
ще глянув, чи нема дощу.
Пригріло сонце і якраз
обідати настав вже час.
Прийшов до кошика — і зблід:
собака з'їв увесь обід
і, справу звершивши таку,
дрімав собі у холодку.
Поплентавсь Петрик у село,
бо нести нічого було.
А тато Петриків і дід
чекали в полі на обід.

МІНІАТЮРИ

I. Симфонія дощу.

Я саме риму шукала.
Дощ постукав до мене у шибку:
— Ти і досі не спиш? А можна
Ми з вітром пограємо трохи
Для тебе й твоєї музи?
— Що ж, спробуй, — йому я сказала.
І він заграв захоплено
У мене на підвіконні
Свою неповторну музику —
Свою дощову симфонію.

II. Зірвані тюльпани.

Тюльпани закрили очі.
Вони опустили вії,
Зімкнули уста — поснули
І перестали журитись.
Їм снилася музика вітру,
Їм снилась рожева мрія,
Їм снилась блакитна казка
І тиха дівоча пісня.
А вранці вони прокинулись —
Нема ні казки, ні мрії,
І жити їм залишилось
Недовго, ой, як недовго...

III. Кувала зозуля.

Кувала зозуля. Кувала — і сіяла сон. А що зійде з того сну? Роса, запевне, роса. А з тієї роси виросте квітка, що

називається “Зозулині черевички”. Ростуть собі ті черевички на тоненькій гілочці: вибирай, зозуле, на смак, носи на радість.

А зозуля кує та й кує... Кує — і сіє роки...

Кому — щасливі, кому — ні... Дай і мені один, зозуле! Один — єдиний, найкращий!..

— Бери, — каже зозуля. І щедро насипає мені у пригорщю багато щасливих років.

— Для чого мені стільки?

— Не знаю, — відповіла зозуля. І все кувала та й кувала.

IV. Нехай собі кажуть.

Річка не спала: вона чекала мене. А я все не йшла. Вона не спала і чекала, а я не спала і не йшла. Чому? Було трохи лячно. Кажуть, що не можна поночі йти на побачення з річкою. А, власне, чому не можна? От візьму та й піду — і нехай кажуть про мене, що я — божевільна.

Ми з річкою — подруги: нам гарно удвох. Вона розказує мені свої жалі, а я їй — свої... А якщо люди щось і скажуть, то нехай собі кажуть.

V. Плаче верба.

Кап... Кап... Роса... Чи сльоза?...

Плаче верба. Чого вона плаче? Не каже. Не може сказати. Чи... Не хоче?... Пожурюся з нею разом — може їй легше стане... Заспіваю їй пісню, тихо-тихо, щоб чула лише вона.

Ой, вербо, вербо,
де ти росла,
що твоє листячко
вода знесла?..

Шурхотить листя на вербі — щось промовляє вона. А що — те знає лише вітер. А люди — ні. А ще знають поети, бо вони — грішні ангели Землі. Знають, та не розказують, бо це — таємниця...

VI. Яблуня.

На мене образилась яблуня:

— Чому ти про мене не напишеш?

От про вербу написала, а про мене — ні...

А що верба? Росте собі та й усе. А я... Я вже кілька тисяч разів відтворила в своїх плодах земну кулю. А скільки людей скуштували мій плід. Хто скуштує, той і хвалить. А ти...

— Цить, яблуне. Я і про тебе напишу.

Сіла і написала вірш про яблуню.

Сіється сонце крізь листя,
Ніжність дарує землі.
Наче дитина в колисці,
Яблуко спить на гіллі.

Спить, наливається соком,
Поки його я зірву,
Або само ненароком
З гілки впаде у траву...

Це, ніби диво казкове —
Яблуня плід налива.
З'їжте — і будьте здорові —
Справжня аптека жива.

І вам ніщо не замінить,
Навіть отой мультитапс —
Справжні живі вітаміни
Яблуня родить для вас.

VII. У ніч таку.

У ніч таку, коли земля мліє в обіймах місяця, коли легенький вітрець нахиляє квітку до квітки для поцілунку, коли поміж гілками чути тремтливий шепіт кохання, скажи, що любиш мене. Або ні, не говори мені нічого, я й так знаю. Бо як ти зможеш жити без мене? Чи я без тебе? Чи ми обоє без нас?.. Ні, ти мені нічого не кажи, тільки обніми мене міцно-міцно, а я буду мліти, як земля в обіймах місяця...

VIII. П'єдестал.

Він підняв мене на п'єдестал і ліпив з мене музу, богиню, він придумав для мене ореол, а я пручалася, бо була звичайною грішною жінкою. Але я мусила бути такою, якою він мене бачив, бо він так хотів... Я стояла на своєму п'єдесталі, котрий він створив для мене силами своїх рук і руками шанувальників моєї поезії, і скаржилась, що мені холодно, що я хочу спати, що я, зрештою, хочу свіжу солодку булочку, що продається в нашому магазині, — і це було неприпустимо. А потім я сказала:

— Іди де мене, бо мені самій тут сумно.

І він взяв свою бандуру, піднявся до мене, сів і заграв...

А потім ми заспівали удвох... і тепер ми були підняті над цілим світом. Ми були на п'єдесталі, котрого не бачив ніхто, але він був — і ми це знали.

А потім я зійшла на землю — і стала звичайною грішною жінкою, в котрій було море недоліків, котра страшенно втомилася і хотіла спати, а ще хотіла солодку свіжу булочку, що продавалася в нашому магазині...

ІХ. Ірина.

(Образок. І.К.)

Ірина... Її ім'я нагадує мені легеньку білу хмаринку. Іринка-хмаринка... Ні, не тому. Просто, вся вона зіткана з повітря і емоцій. Вона - друкарка, звичайна собі друкарка. А втім, не звичайна, а добра друкарка. А ще художниця. І це нічого, що вона не вміє малювати. Зате пречудово розповідає. Про людей, про дивовижний прагматичний світ, про примарний куш, що колись так налякав її, про діамантовий блиск білих снігів, про казкові зірочки на снігу, про засніжені гілки дерев... Дивувалася: і як це їм вдається втримати стільки снігу? Вона не пише віршів. А може, пише і не признається? Може... Емоційна, якась елегійна, пробувала миритися і боротися з тим прагматичним світом, та врешті-решт махнула рукою: ет, нехай собі! І існували поруч: вона і прагматичний світ.

Приходила до хати, легка і свіжа, ще така молода і вже зріла, і починала щось гарне розповідати. Вона знала, що я — сліпа, тільки не знала, що я дивлюся на світ її очима. Уявляю собі її реакцію, коли вона довідається, що це про неї.

— Ой, — скаже вона і засміється, неодмінно засміється...

Х. Вербові котики.

Вербові котики над прірвою. Тут їм добре. Тут вони в безпеці: ніхто не займе, не зірве... І котики тішилися від того, аж світилися від тієї втіхи і мінилися під сонцем. Їх легенько гойдав вітер, і вони здавалися живими, виблискуючи своїм ніжним пухом. Здавалося навіть, що вони розмовляли.

— Бач, як тепло. Скидай своє хутерце.

— Ач, який хитрий! Сам скидай. А раптом ще морози повернуться. Тоді що?

— Ні, вже не повернуться. Весна їх не пустить. Скидай хутерце.

— Цитьте. І не спішіть. Бо коли ми поскидаємо свої хутерця, то вже перестанемо бути котиками. А котиками бути так приємно.

— А ким ми тоді будемо, коли поскидаємо наші хутерця?

— Ну... не знаю.

— А як не знаєш, то й не кажи, не лякай нас.

— Ми завжди будемо котиками.

— Котиками! Котиками!

— А давайте запитаємо у матінки-верби.

Верба зашуміла ще безлистим гіллям:

— Бавтеся, діти, і ні про що не думайте. За вас подумала природа.

Цю розмову підслухала Ірина Кравець. Підслухала і розповіла мені. А я вже Вам...

ХІ. Цвіркун.

Цвіркун співав, аж виляск ішов: тішився літом і теплом. Прижився собі на подвір'ї у моєї сестри. Йому тут добре було, тому й співав. А я сиділа собі коло хати та й слухала того цвіркуна. Він наче прилинув до мене з мого дитинства. Там теж був цвіркун. А може то він і є? Ну, не він, а його якийсь родич... Ото смішна: який там родич у цвіркуна? А чому? Хіба ж у них... а цвіркун аж кричав, щоб його почули. Та його, окрім мене, ніхто не слухав. Людям ніколи, у них свої проблеми, свої клопоти. Вони й соловейка не завжди слухають, не те, що цвіркуна. А шкода...

XII. Киця з сумними очима.

До моєї приятельки приходять киця з сумними очима. Вона пухнаста, просто-таки розкішна, може й породиста, хвостик пишній, як у білочки. А очі сумні ... Вона сідає під дверима і чекає, доки хтось вийде з хати.

— Няв, — голосок тихенький, а очі сумні-сумні. Ця істота хоче їсти. І як вона знає, що тут її нагодують, а головне — поглядять і скажуть їй добре слово? Це, повірте, для кішки теж немало. Іноді думаю: а може, кішки передають одна одній, де їх можуть порятувати від голоду і остаточного здичавіння.

А киця з сумними очима сидить і чекає. Ось їй винесли їсти, погладили — і зняли з котячої душі гіркий присмак голоду і бездомності.

— Візьміть мене собі, — казали сумні очі. — Я хочу мати свій дім.

— Бабуню, давайте візьмемо її, — просить онучка Мартуся, що вже давно не бавиться ляльками, а вчиться в школі і потай малюється.

— Куди ж ми її візьмемо? Маємо свого Кицика, ще один прегарний котик приходять. Він ніби й чужий, а вже майже наш. А ще ось маленьке кошенятко вирятували — тепер маємо і мороку, і втіху. Куди ж ще її?

А киця сиділа і дивилася на них своїми сумними очима. Вона зараз піде. Але вона ще прийде. Під ці двері її жене не тільки голод, а й надія. А може...

XIII. Ранок.

(Етюд)

Прокинувся ранок. Він підійшов до мого вікна і озвався до мене пташиним щебетом. Я зрозуміла: пора вставати. Встала, відчинила вікно — і ранок війнув мені в обличчя свіжою прохолодою.

— Ти кличеш мене у свою лагідь? — запитала я.

— Так, — відповів мені ранок росяною запахуючою квіткою, що нахилилася до самісінького вікна.

— Гаразд. Я зараз, я швиденько. Тільки ти почекай мене, не йди.

— Не можу. Я не можу зупинитися, — відповів мені ранок далеким гуркотом машин.

Накидаю щось легке і ясне і йду у вранішню прохолоду.

— Куди ти? — гукає услід мама.

— У ранок, — відповідаю уже за дверима.

— Одягнися, там холодно, — долинає мамин голос. Але я вже вигулькую з теплої хати на подвір'я.

— Ку-курі-ку! — півник назустріч.

— Доброго ранку, чубасику! Ти вже встав?

— Ку-курі-ку! — кричить чубасик ще та й ще. Та голосно, та дзвінко.

— Та чую вже, чую, і всі почули, що ти встав.

Вмиваюся холодною водою — аж пальці ломить. Сміюся голосно, бо вода потрапляє мені за шию.

Щоб потрапити в садок, треба спершу пройти стежкою через мамин городчик. Тут ранок щедро струшує на мене росу з кукурудзиння.

— Ой, — скрикую я з несподіванки, а потім сміюся, голосно і заклично, а ранок озивається до мене вивільгами: то з того, то з другого боку.

Входжу у тінистий садок. А ранок кидає мені зарошене яблуко вкупі з кількома листочками.

— Це мені? — дивуюся і відкусую шматочок від того яблука. Смачно, кисло-солодко і свіжо. Сонячний промінець пробився якось через сплетіння гілок і погладив мені лице.

— Доброго ранку, сонечко!

І я знала, я була певна, я так хотіла... сьогодні ні з ким не трапиться ніякого лиха. Бо вже таким був цей благодатний ранок. Зумрила бджілка, вилітаючи на роботу. Ранок...

XIV. Запитай у вітру.

— Мамо, а коли до мене прийде кохання?

— Запитай, доню, у вітру...

— Я вже питала. А він з мене сміється.

— Тоді запитай у свого серця.

— Питала й у серця, але воно мовчить.

— Ну, тоді запитай у весни.

Вибігла на зелений пагорб, глянула довкола. Зарошена трава виблискувала на сонці, ліс озивався гомоном пташні.

— Гарно ж як, — сказала. — Весно, коли до мене прийде кохання?

У відповідь затъохкав соловейко, а в серці щось затріпотіло крильми.

— Чую, — гукнула та й побігла вниз. Бігла, наче летіла, а навздогін їй — оте соловейкове тъохкання.

А внизу хлопець стояв під руським чубом. Дівчина бачила його, але вже не могла зупинитися. Юнак розкинув руки, мов крила, і піймав дівчину.

— Ой, — сказала вона і якусь хвилю так і стояла в парубочих обіймах.

— Яка ж ти гарна! А я й не бачив... — сказав юнак і пригорнув дівчину. Вона випручалася і побігла додому.

— Мамо, як солодко любити. Чи буду я довіку щасливою?

— Запитай у вітру, доню моя.

Бо хто ж це міг знати?..

ПІСНЯ З ДОРИГ

Дороги

Комусь височінь піднебесна сниться,
ясна голубінь під крилом літака,
а мені мариться залізниця,
перестук коліс і дорога гінка.
Хтось любить море і хвилі солоні,
завзяті шторми і вітри хмільні.
А я їду собі у плацкартнім вагоні,
і колеса співають мені пісні.
За вікном далина сміється привітно,
провідниця в вагоні розносить чай...
Я приїду у липні, чи в січні, чи в квітні.
Ти на мене чекай і мене зустрічай.
Бо дороги охоплюють землю, мов руки,
і від мене до тебе вони пролягли.
Не було б зустрічей, якби не розлуки.
А що б ми без зустрічей варті були?

Провідниця

Провідниця, наче стюардеса,
тільки не злітає в небеса.
Їй звеліли гомінкі колеса
на землі творити чудеса.
Повагом проходить по вагону,
дивиться, щоб все було як слід.
Наче материнська охорона,
береже нас від всіляких бід.
І без неї подорож — не втіха,
з нею поїзд, наче птаха, мчить.
Ходить по вагону тихо-тихо:
може хтось із пасажирів спить.
Затишно і чисто у вагоні,
є і чай, і кава, і вода...
Наче королева у короні,
ходить провідниця молода.

В електриці

I

Мандрувати — це вже наша звичка,
з нею не розлучимося ми.
Затишна весела електричка,
зустрічі з цікавими людьми...
Втомлена і повна свіжих вражень,
я дримаю на твоїм плечі.
Навіть наша пісня не розкаже,
де від щастя сховано ключі.
Знаємо про те лиш ми з тобою:
наше щастя в плетеві доріг,
і слова, освячені любов'ю, —
це наш талісман чи оберіг.

II

Дримаєм в електриці без комфорту,
гугнявить щось невнятно машиніст.
Ми їдем до найближчого курорту,
веземо людям свій талант і хист.
Ми їдемо з концертом... чи ж то треба?..
Незряча поетеса і кобзар...
Чи для людей веземо, чи для себе
чи кару Божу, а чи Божий дар...
Не жебраки, та, видно, й не артисти —
обоє диваки: і я, і він.
Удома є що пити і що їсти,
а ми все їдем долі навздогін.
І нам не треба зоряної слави,
ні фальшу похвали, ні нагород.
“Ви робите таку велику справу” —

хтось тихо скаже. Це і є народ.
Дорослі, школярі, старі і юні, —
це наші непідкупні глядачі.
Ми їдемо до Вас, і наші струни —
до Ваших душ і до сердець ключі.
Візьміть собі всі нагороди світу
і премії, великі і малі.
А нам лишіть всі оплески і квіти,
бо це найбільше щастя на землі.

* * *

Поведи мене, милий, у гори,
В той чудовий непізнаний край,
Де земля до людини говорить,
Де початок бере небокрай.

Я дістану до неба рукою,
І в блакить його я зазирну
І уміюсь водою гірською,
З неї сили собі зачерпну.

Чарівницею, мавкою стану,
Таємницю підслухаю в гір.
Не впізнаєш тоді ти кохану,
Хочеш вір мені, хочеш — не вір.

Знову в Карпатах

Я прийшла —
і радо гори усміхнулись.
Я прийшла —
і сонце блиснуло з-за хмар.
Й небеса
до мого серця пригорнулись,
і душа
немов звільнилася від чар.

Й попливла
кудись у хмари на вершину
і сплелась
із тим ясним чудовим днем...
Я собі
від свят і буднів відпочину —
і нема
ані турбот, ані проблем.

Я прийшла —
і схвилювалися смерічки.
Вітер їм
шепнув тихенько: “Це вона!”
І мені
біжить назустріч тиха річка,
і дзвенить
невтомна хвилечка ясна.

Знову я
прийшла до вас, мої Карпати.
Ще не все
мені чугайстер розповів.
Ще не всіх

пісень навчилась я співати,
ще не всіх
від вас навчилась теплих слів.

Гори ті
мені посвідчити готові,
бо обман —
це не для гір, це не для гір.
Тут тобі
я поклялась в своїй любові —
і мені
тепер ти вір, тепер ти вір.

* * *

Що тобі подарувати, річко?
В мене закінчились всі монети.
Та я знаю, прийняла мене ти
Й знов покличеш ти у край смерічок.

Зрештою, я не така вже й бідна —
Пісню прихопила я з собою.
Хочеш, заспіваємо з тобою —
Й станеш ти мені близька і рідна.

І торкнулась пісня диво-хвилі,
І, ту пісню підхопила річка
Й понесла її на темні схили,
Й дарувала молодим смерічкам.

Пісня про Трускавець

У найкращім куточку землі
народився в добрі і теплі
Трускавець — наше сонячне місто,
сяють гори йому променисто.
Розцвітає в добрі і в теплі
та перлина — окраса землі.

(Приспів):

Трускавець, Трускавець!
Всі печалі зведе нанівець.
Хто не був тут, тому тільки сниться
та Європи курортна столиця.
Місто сонячне, місто-взірець —
Трускавець, Трускавець!

Хто хоч раз тут напився води,
неодмінно приїде сюди.
Та вода чарівну має силу:
тут зустрінеш чи долю, чи милу, —
тож напийся смачної води —
й приїжджай неодмінно сюди.

(Приспів):

Трускавець, Трускавець!
Місто сонячне, місто-взірець.
Захмелілий від пахоців вітер...
Хто тут кращий: дівчата чи квіти?
Всі проблеми зведе нанівець
Трускавець, Трускавець!

Не питаємо, скільки Вам літ,
і про те Вам журитись не слід.

Тут лунають закохано струни.
Вічно затишний і завжди юний,
місто сонячне, місто-взірець —
приїжджайте до нас в Трускавець.

(Приспів):

Трускавець, Трускавець!
Всі печалі зведе нанівець.
Хто не був тут, той просто не знає,
що в житті так багато втрачає.
Приїжджайте до нас в Трускавець,
в молодий Трускавець!

Світ казки

(Трускавецькі мотиви)

Вїжджаючи у Трускавець,
облиш печалі і тривоги.
Гірського вітру посланець
Тебе зустрине край дороги.
І ти занурився у світ,
світ зачарованої казки,
в зелений шум добра і ласки
й забудеш, скільки тобі літ.
Тут феї з поглядом ясным
здоров'я в келихах розносять
і так тебе уклінно просять,
щоб випив ти. Туман, як дим...
У сні до тебе сходять гори,
і ніжні мавки, і чугайстри.
Зриваєш зорі, наче айстри —
і забувається все горе.
Вїжджаючи у Трускавець,

облиш усі свої проблеми.
Тут без доведень теореми
печалі зводять нанівець.

Чайка

Сонце дарувало нам тепло,
море — хвилі синьої крило.
Чайка нам махнула з висоти:
забудеш ти, розлюбиш ти.
Я їй не повірила тоді.
Сонце відбивалось у воді.
І, здавалось, буде так завжди:
з тобою я, зі мною ти.
Пролетів не рочок і не два.
Чайко, чайко, ти була права:
хвиля хвилі лине навздогін,
та я сама, далеко він.
Сонце знов дарує всім тепло.
пам'ятаю, як колись було...
Знову лине чайка в синю даль,
та їй не жаль, мене не жаль...

Заснуло місто, рідне і чуже

(Євпаторійські замальовки)

Заснуло місто, рідне і чуже,
і сплять чиїсь надії і тривоги.
А море сон і спокій стереже,
мої далекі і близькі дороги.
За далиною тужать поїзди,
сумує далина за поїздами.
Мене ти більше не чекай, не жди:
розлука простелилась поміж нами.
А сонце залишило в морі слід,
здавалось, море зупинило хвилю.
Прийди до мене хоч на схилі літ
і принеси свою юначу силу.

Прокинеться місто і плесне в долоні

(Євпаторійські замальовки)

Прокинеться місто і плесне в долоні,
розчинять будинки віконечка сонні.
Віконця — як очі, до сонця всміхнуться:
І біди минуться, і сльози минуться.
Помиряться ті, що колись посварились,
помиряться всі, що повік не мирились,
до сонця всміхнеться травиночка кожна,
у місті такому сваритись не можна.
Тут кожен закоханий тільки взаємно,
і кожному тут відпочити приємно.
Хай всім в тому місті щасливо живеться.
А місто оте Євпаторія зветься.

АКВАРЕЛІ ДУШІ

З музою

Не спиться. І чомусь розбіглись рими.
Й не пишеться нічого, хоч кричи.
І муза десь стежинами крутими
самотньо ходить потай уночі.
Чи водить хороводи на Парнасі,
чи з мавками пішла до джерела...
Така пустунка! В неї все на часі.
Мене лишила, а сама пішла.
Зарошена, до мене спозаранку
прийде, немов ніде і не була.
Я кави їй гарячої у склянку
наллю і мовчки сядем до стола.
— Розповідай, — докірливо і тихо
попрошу я примхливицю свою.
— Та що казати?.. В Закарпатті лихо —
знов повинь в тім прегарному краю.
Вночі я знову мавку рятувала.
Ти не свари мене, така вже я...
Я каву їй у склянку доливала
і знала, що вона таки моя.
Ми з нею ще, либонь, таке напишем,
що... втім, не знаю. Може й не утнем...
Яка довкола безконечна тиша.
Потішимося новим прийдешнім днем...

На чужім рушнику

Вишивала рушник і стелила під ноги,
і ставала з коханим на тім рушнику,
щоб ділити на двох і надії, й тривоги
на щасливім і довгім подружнім віку.
Та припав той рушник димом, попелом, порохом,
і розсипалось щастя в чужім квітнику,
мій коханий не став ані другом, ні ворогам —
просто з іншою став на чужім рушнику.
Видно, доля така... Що ми можемо вдіяти?
Хтось за нас все це вирішив: люди чи Бог...
Тільки важко мені, дуже важко повірити,
що забув ти, як гарно було нам удвох...
Я не мліла. Тебе не тримала й не квапила.
Відвернулась і тихо сказала: “Вже йди...”
Тільки донечка наша так гірко заплакала,
ніби раптом збагнула, що це назавжди.
Я колишу тепер свою крихітну донечку
і кажу їй найкращі у світі слова,
називаю її і зорею, і сонечком,
витираю сльозу, що на очі сплива.
Я тебе не чекаю. На що сподіватися?..
І мої найчарівніші сни не бентеж.
Як на сповіді, мушу тобі я зізнатися,
я не вірю, що ти вже до нас не прийдеш...

Ювілей

Пригадалось... Розкішний весільний кортеж.
Розмаїття гостей, привітання і квіти.
Наречена — це я. Моє щастя безмеж.
Наречений — це ти. Ми раділи, мов діти.
Пригадалось, як ніс ти мене на руках,
як вуста цілував і сміявся щасливо...
Потім коси розсипались на подушках,
ти горнувся до них і казав, що це — диво...
Це було так давно... Тридцять років назад...
Але я не забула, я все пам'ятаю.
Інша в тебе сім'я, інший дім, інший сад,
але я тебе з тим ювілеєм вітаю.
Що було — те було... Що вже зміним тепер?..
Та й чи треба з роками вже щось там міняти?
Доки спогад останній у нас ще не вмер,
ми з тобою живі. І ти мусиш те знати.
Ти нікому нічого про те не кажи.
Випий келих вина на поминок любові.
Ми з тобою уже на таких рубежі,
коли маєм прощати образи і болі.
Ну... налий. Вип'єм нарізно... Кожен своє...
Потім кинемо келих порожній додолю...
Світла пам'ять любові... Вона таки є!
І давай не клясти нашу трепетну долю.

Пісня зими

Я
Чомусь і досі твоя.
Твоє забуте ім'я
на шибці пишу знову.
Без жалю
серед холоду й кришталю,
бо тебе я і досі чомусь
самовіддано так люблю.
За вікном дзвенять
кришталеві квіти зими.
Чи були це зовсім не ми,
що ішли по зимовій білості?..
В тепло
несли все, що у нас було,
що робило міцним крило.
Ми летіли з дитинства до зрілості.
Прощай!
І з чола прожени печаль.
Не сумуй і не забувай
І мене, і зиму ту.
Прощай!
Якщо хочеш, запам'ятай
і до серця не підпускай
ти самоту.
Тобі
вже дарує квіти зима.
Вже між нами давно нема
ні любові, ні приязні.
Не те...
Снігом-холодом замете,
та я вдячна тобі за те.

Набираю у пригоршні
я зимового срібла.
Принесу в оселю свою —
і розтане воно в теплі,
як твоя любов...
І я
знов тепер буду нічия.
Найхимерніші квіти землі —
зимові квіти.
Печаль...
Розлучатись з тобою жаль.
За вікном — зимовий кришталь,
як на бенкеті...
А ти
мені зіронькою світи,
не лишай серед самоти.
Без любові не можуть поети.

Козацьке весілля

(За мотивами народних пісень)

Поїхав козак
та на війноньку,
вдома залишив
та дівчиноньку.
Він ворога гнав,
він ворога бив,
бо свій рідний край
над усе любив.
Як перемогли,
сіли за столи.
Горілку пили
і меди пили.
Ой, п'є козак, п'є
солодкі меди,
та не чекає
ні звідки біди.
Ой, п'є козак, п'є,
а мед — не вода,
та не відає,
що сталась біда.
А сталась біда
у миленької:
мати вінчає
з нелюбом її.
Ой, їде козак —
музики гудуть.
То його милу
до шлюбу ведуть.
Зіскочив з коня
та з вороного.
— Що за весілля
без молодого?
Бачу, бачу я,

миленька моя,
що личко твоє
засмученеє.
— Ой, просила я,
ой, плакала я,
та не зважила
матінка моя.
А нелюб стоїть,
білий, як стіна.
— Ой, чи ти не знав,
що моя вона?
— Ой, знав чи не знав,
хотів узяти,
щоб хорошую
дружину мати.
— Я ворога гнав,
я ворога бив,
ти ж мені за те
отаке зробив.
Шабелька моя
не пощерблена,
а рука моя
не поранена.
Та в щасливий день,
в таку годину
не засмучу я
твою родину.
А вже в тім селі
музики гудуть,
а вже молодих
зі шлюбу ведуть.
Гуси до води,
гості за столи,
та щоб молоді
здорові були.

* * *

Не перевелися ще лелеки
у моєму рідному краю.
Відлітають у світи далекі
і кудись несуть весну мою.
Стільки весен вже переносили,
що й не можу їх я полічити.
Ой, лелеки, що ж ви наробили?
Як мені тепер без весен жить?..
Слухали сумні мої докори
двійко молоденьких лелечат
і сказали: "Не сумуй, ми скоро
для потіхи принесем внучат".

Журавель і я

Журавель журився,
бо летіти треба.
Дальній шлях стелився
у просторах неба.
Над холодним морем
тугу несучи,
він летів у вирій
у своїм ключі.

Журавлине горе —
то моя печаль,
і холодне море
мій не втопить жаль.
Жаль за тим, що снилось,
але не збулось,
не перелетілось,
не переплелось.
Та життя триває
на моїй землі.
Журавель вертає
на міцнім крилі.
Пролетів півсвіту,
втому ніс свою,
щоб гніздечко звити
в рідному краю.

І в душі у мене
журавлиний щем:
стану, мов шалена,
під рясним дощем,
і дзвенить у скронях,
і певніє крок,
бо в моїх долонях
блиск нових зірок.

Дякую лелеці

Дякую тобі, лелеко,
що свою приніс ти втому
із далекого далека
аж сюди, до свого дому.
Десь життя і тепле, й сите,
ти ж летів на Україну,
щоб своє гніздечко звити
тут під пісню солов'їну.
Далина втомила крила,
ти ж летів, міцний та дужий.
Знать, тобі земля ця мила,
не байдужа, любий друже.
Чом же віємось по світу
ми, що зроду українці?
Продаємо свою силу
за доляри, за червінці.
І сьогоднішні проблеми
нам байдужі і далекі.
Та невже не доростем ми
до розумного лелеки?
Запитай у цього птаха,
дасть він відповідь нехитру,
чом віками відстань шляху
він долає й силу вітру.
Не спиняють бурі й грози
той порив його величний.
Осуши і витри сльози —
й повертайся в дім правічний.

Весна іде по зелен-світу

Розтопила весна снігоцвіти
і завітла медовим розмаєм.
Оновилося сонце над світом
і над любим моім зелен-краєм.
Весна в зелених черевичках
іде собі по зелен-світу —
таке дівчатко невеличке,
мале дівчатко працювите.
Вона для кожного жадана,
її чекають, як дар Божий.
Чи наречена, чи кохана,
чиясь любов остання, може.

Вже Дніпро розтопив льодостави
і тече величаво і гордо.
І завітли в лугах зелен-трави,
залунали пташині акорди.
Вдягнула вишиту сорочку,
а в косах — стрічка із блакиту,
у барвінковому віночку
іде весна по зелен-світу.
За нею співи солов'їні,
що душу сповнюють відкрити.
Іде весна по Україні,
іде весна по зелен-світу.

І закохані мліють від щастя,
і запахне весіллями скоро.
Навіть дуб престарий закохався
у берізку струнку білокору.
Йде весна в Карпатські гори,

сіє квіти в полонині,
про кохання і про зорі
щось нашіптує дівчині.
Долива води з відерця
у потічки кришталеві
і запалить раптом серце
молодому вівчареві.

Скотилась зірка

Скотилась зірка — впала та й згоріла
і на останок ще когось зігріла
Надією, що здійсняться бажання:
чийсь весілля і чийсь кохання.
І стало менше на одну зорю...
Отак і я колись впаду, згорю,
і сліду не залишиться від мене,
лише чийсь бажання нездійсненне,
чийсь надія і чийсь печаль...
Я не зоря, а жінка... і не жаль...
Бо кожна жінка — на землі єдина,
чийсь кохана і чийсь дружина.
Любила я, і хтось любив мене,
зазнала щастя, грішне і земне...
Хотіла б на землі теплом когось зігріти,
а як пора прийде, то зіркою згоріти.

* * *

Кличу, кличу своїх коней,
а вони десь розбрелись...
Не дзвенять вже їх підкови,
як у юності колись.
Чи ви, коні, постаріли,
що хода у вас не та?
Чи підкови погубили,
біжучи через літа?
Ой, ви, коні, мої коні,
сивогриві скакуни,
не тримала на припоні —
та й розбіглися вони.
Кличу, кличу, дослухаюсь,
чи підкови не дзвенять.
А вони собі шукають
кращих вершників, ніж я...

З СУМНИХ МЕЛОДІЙ

Сумний ангел

А ангели, мабуть, сумують, як люди,
коли залишають навіки того,
кого берегли вони завжди і всюди
від першого крику й зітхання його.

І ходить той ангел, сумний і невтішний,
невидимий, плаче, як люди, як ми.
А світ метушиться, прекрасний і грішний,
із добрими й злими своїми людьми.

Той ангел чекає нової людини,
щоб взяти її під опіки крило,
бо так повелося віддавна й донині,
дай, Боже, щоб так і надалі було.

* * *

Поверніть мені день вчорашній.
Поверніть мені біль пекучий.
Заберіть собі радість завтрішню
І кінець сумний неминучий.

Не боюся я смерті холоду,
Хоч про неї думаю неохоче.
“Бережіть, — вчили, — честь змолоду”.
Тільки молодість смутку бачить не хоче.

Й добре робить. І я б отак, якби можна,
І в'юнилася б, і летіла.
Тільки вже болить часточка кожна
І душі натовленої, і тіла.

Я не можу нічого змінити ...

Що судилось тобі від Бога,
Те не можу я відмінити...
І коротка твоя дорога
Коротшає кожної миті...
І квітів від мене не буде
В твоїй останній оселі.
Посумують й розійдуться люди:
Справи в них, сумні і веселі.
Розгубили життя ми по світі:
І застільні, і колискові.
Як же вирости наші діти!..
Що шукав ти в житті? Любові?
Я не вірю, ще й досі не вірю,
Що тебе вже не буде ніколи...
Та печаль мою вітер розвіяв...
Тільки в серці нестерпно коле...
Може щось я не так вчинила?..
Може в чомусь моя вина?..
І сльоза по щоці скотилась,
Прегірка, та тільки одна...
Хай вона тобі не завадить.
Заховаю її в долоні...
А сльози твоєї зради
Лягли сивиною на скроні.
Я тебе за них не картаю.
Їх давно вже тобі простила.
І небесного тихого раю
У Бога для тебе просила.
Хай вірш цей тобі не заважить,
І слово гірким не буде,
Хай пухом земля тобі ляже
На змучені болем груди.

Грішний вірш

Коли до тебе я прийду, о Боже,
І стану перед праведним судом,
Мені тростина біла допоможе
І виступить моїм захисником.

Я знаю, ти всеблагий і всесильний,
І нарікать мені на тебе — гріх.
Та хтось втішався нашим горем спільним
А ти, о Боже, нам не допоміг.

З тростинами ходили ми по світі,
Сліпуючи, удень, як уночі.
Можливо, ти й допомагав нам жити,
Та мучилися тяжко живучи.

І за чиї гріхи така покута?
Не бачить світа! Ну куди вже гірш?
Чи може то мене лихий попутав,
Що написала я свій грішний вірш.

Я, грішна, дорікать тобі не буду,
Хоч не надіюсь вже потрапить в рай.
Ти, Боже, покарав вже нас без суду.
То ж на суді вже більше не карай.

Посадіть на могилі айстри

Я не завше відточую рими,
бо не завше у тому суть.
Мої музи стоять незримо,
та нікого вони не спасуть.
Перегорну життя формати
і напишу на них імена
тих, кого не докличеться мати,
бо на світі давно їх нема.
Не допоможуть хвалебні оди
і слова чужих і своїх.
Від нагоди і до нагоди
ми банально згадуєм їх.
І не завше плита мармурова
спокій душам отим принесе.
Наша пам'ять, і щире слово,
і молитва понад усе.
Ми їх згадуймо поіменно,
не в гурті, а насамоті.
Хтось про тебе, а може й про мене
ще згадає у тому житті.
А якщо не згадає... нехай собі...
все зрівняє жорстокий час...
Посадіть на могилі айстри —
хай вони проростають з нас...

Тебе нема

Чому так довго не приходиш в гості?
Тебе нема... А де ж ти? Озовись.
Ти тут десь поруч. Супишся від злості,
бо я вже не з тобою, як колись.
Я знаю, ти літаєш над землею,
так легко, наче вітер або птах,
бо ти, напевно, скучився за нею,
блукаючи десь по чужих світах.
Тебе нема... Тебе не може бути.
Твоє життя — це лиш єдина мить.
Що таке смерть — це важко так збагнути.
Що таке смерть — так важко зрозуміть.
Тебе нема... Ти так любив Карпати,
і провесінь, і пісню, і ... жнива...
Нам важко щирих друзів забувати.
А що коханих... що вже тут слова?..

Я ще до тебе зателефоную

Твій телефон не викреслю з блокнота —
не хочу вірити, що тебе нема,
хоч відзвучало, як остання нота,
твоє життя, прожите не дарма.
Я ще до тебе зателефоную,
а потім тихо трубку покладу:
нема тебе, ти вийшов на часинку...
Я ще колись на тебе попаду...
Саму себе ще можна одурити,
але не можна одурити смерть...
Своє життя нам двічі не прожити,
то треба жити і любити вчерть.
Твій телефон не викреслю з блокнота.
Хай буде так, неначе ти живий...
Твоє життя, немов остання нота,
звучатиме у пам'яті моїй...

БУВАЛЬЩИНИ, НЕБИЛИЦІ ТА ВСЯКІ ДУРНИЦІ

Коли родився в рідному краю

Привезли пташку із чужих країв
і посадили в клітку, як годиться.
Та кіт сусідський якось її з'їв —
тепер сусід з сусідкою свариться.
От якби кіт той схрумкав горобця,
ніхто б ні з ким за нього не сварився.
Та розповідь не має ще кінця,
та, певно, з вас ніхто не помилився:
загадку розгадали всі мою,
і зрозуміли ви, що все це значить:
коли родився в рідному краю,
не попадайся в пазурі котячі.

Лисиця в Інтернеті

Лисиці захотілось в Інтернет.
Що тут робить? Найперше — на бенкет,
туди, де позбиралась знать велика.
І не питали, хто її покликав.
В рудому вся — ну, звісно, як лисиця,
пройшла перед самісіньким постом,
крутнувши тільки віялом-хвостом.
Всі дивувались: що воно за птиця?
Дивилися, як п'є вона і їсть,
а надто вже дивилися на хвіст.
“О, ця, видадь, високо польоту!”
А прямо не спитали її: “Хто ти?”
Наввипередки гостю частували:
поїли смачно, ситно годували:
бенкет — на те він і бенкет.
Придумавши на те причину
і вибравши зручну хвилину,
лисиця попросилась в Інтернет,
у світ, пробачте, віртуальний,
бо тут їй, вибачте, набридло.
Ніхто ж не знав, що воно — бидло,
бо хвіст же був на диво ідеальний.
Пустили. А вона
поїла півнів віртуальних,
вкусила велетня-слона,
а скільки ще антиморальних
там пакостей накоїла — хто зна.
Та й утекла.
Немовби там і не була.
Що тут за паніка зчинилась!
Усі кричать: “Це знову вірус
новий у наших Інтернеті!”

Ті, що сиділи на бенкеті,
і ті, котрі стояли на посту,
тихенько знай собі мовчали,
бо соромно було, що зустрічали
лисицю не по розуму, а по хвосту.

Як куми черевики купували

Якось мені черевики
намуляли ноги,
так що мусив їх знімати
посеред дороги.
Краще я вже піду босий,
хоч і по болоті.
Дивлюсь — коли такі самі
вже висять на плоті.
— Ото, — думаю, — напевно,
якийсь бідачисько
пішов босий по болоті.
Видно, йому близько.
А най його качка копне
з тею злодійнею!
Етикетка загранична,
а фігня фігнею.
І свої повісив поряд
для антиреклами
тай послав їх всіх ще далі,
ніж до псьої мами.
Іду й клену всі майстерні
і коперативи,
що такого для народу
взуття наробили.
Іду босий і радію,
що в ноги не тисне.

А тут людей назбиралось,
неначе навмисне.
— Дядьку Петре, чого босі?
Ще й з мене кепкують.
— Пропив, — кажу, — черевики —
От і чимчикую.
Воно, звісно, таки втрата,
і таки велика.
Але як же в селі можна
геть без черевика?
На другий день іду знову
щось-таки купити.
Якось воно не пристало
босому ходити.
Назустріч кум. І теж босий.
Теж іде до склепу.
То, виходить, ми обидва
попали в халепу.
Ми обидва посміялись
з нашої пригоди
і по пиву вихилили
з такої нагоди.
Кум і каже: — Слухай мене,
йдем до секондхенда,
купим собі черевики
із якогось френда.
Купим трохи приношені,
пани невеликі.
Зате добрі та дешеві
будуть черевики.
Там, брат, ходять не те, що в нас,
ти не сумнівайся.
Якщо хто питати буде,

то не признавайся.
Дивлюсь — стоять, виблискують.
Такі, як нам треба.
Продавщиця оченята
опустила з неба.
— Беріть, — каже, — заграничні
і зовсім новенькі.
Кум приміряв. Вона йому:
— Носіть здоровенькі.
А кум мене приспішує
з усієї сили:
— Бери, щоб хто не перебив.
Бач, як пощастило.
Кум на мене поглядає,
я дивлюсь на нього.
— Ну, як? Добрі? — запитую.
— Та ніби нічого.
Йдемо додому, змовляємось,
щоб таки підлити.
Доки дійшли, то на ноги
не можемо ступити.
— Ой, муляє! Хоч знов скидай
посеред дороги.
— Певно, куме, в нас з тобою
неправильні ноги.
— Та чого там неправильні?
І ліва, і права.
То не в ногах, куме, діло —
в черевиках справа.
Бодай тебе шлябан свиснув
з твоїм секондхендом!
Та ще, куме, разом з Вами
та з тим вашим френдом!

Краще, куме, тії гроші
ми були б пропили.
Бо ми собі черевики
знов свої купили.

Як куми депутата обирали

— Виберіте мене в Верховну Раду!
В депутати хочеться — і край.
Запевняю вашу всю громаду,
що тоді для вас настане рай.
Буде ковбаса вам і сосиски,
і “Первак”, дістану курагу.
Голосуйте лиш за наші списки.
І за мене — вашого слугу.
Так вже хочу людям послужити,
аж бажання ті у скроні б’ють.
Отоді вже будете ви жити
краще, ніж в Америці живуть.
Кум Іван, а з ним і кум Микола,
ще старенька жіночка одна,
тихо усміхаючись, спроквола
слухали того балакуна.
— Будуть вам дороги і квартири,
пенсію в долярах вам зроблю.
Може ви мені не ймете віри,
та я всіх вас, виборці, люблю.
Тут бабуся ледь не заридала:
кому — сльози, а кому, бач, сміх.
— Господи, невже ж таки в долярах?
Я ж не розуміюся на них!
— А не оберете — так і знайте:
ані “Первака”, ні ковбаси
вам не буде, навіть не благайте:

не pomoже, хоч і не проси.
— Оберімо, — каже кум Микола,
— бо візьме й скасує ковбасу.
— То дурне! От порося заколю —
то, якої хочеш, принесу.
— Що, коли “Первак” він заборонить?
Хоч і магазинський, та шкода.
— Та у мене того самогону...
Пий — не вип’єш. Знаєш, не вода.
Не журися: маєм хліб і сало,
помідори десь там ще були.
На усю б Верховну Раду стало,
якби в гості часом забрели.
— От говорить! Я б так не потрапив.
А обличчя, бач, яке бліде.
Оберім, щоб часом шляк не трафив.
Школа чоловіка, пропаде.
Кум Іван не дав себе просити:
— То нехай. Чи нам не все одно?..
Говорити — не мішки носити.
Он у клубі вибите вікно.
Кум Петро й собі примкнув до спілки:
— Ні, розумний, що не говори...
Хай поставить нам відро горілки —
й оберемо, чорт його бери!

ЗМІСТ

<i>Замість передмови</i>	3
ТЕ, ЩО НЕ ВМИРАЄ	7
Україні	7
До історії	8
В краю, де визрівають апельсини	9
Святочні сльози	9
Журюся твоїми печалями	10
Хай святиться	11
Все по колу	12
Зачароване коло любові	14
Слід	15
Корінь родин	16
Не цурайся свого роду	17
МОЛИТВА	19
Молитва до Богородиці	19
Молитва за Україну	20
Молитва до України	21
Молитва до ангела	22
Молитва до музи	23
Молитва жебрачки	24
Молитва за злостивців	25
ТЕ, ЩО БОЛИТЬ	26
Мороз — аж видзвонюють вікна	26
До князя Володимира	27
“Поборники”	28
А перемога все-таки була!	29
Смерть генерала	29
Ненароджені діти	36
Матері	38

Стояла мати	39
Вишивала мати рушники	40
Ой, піду я в чисте поле	41
Ода музиці	42
Створена пісня — це ще не успіх:	43
Світ без дзеркал	44
Повір у себе	45
Поет	46
Чудний поет	47
Поетова слава	49
Перед нами — високі зачинені брами.	50
Що кому сниться	51
КОБЗАРСЬКИЙ МАЙДАН	52
Не мовчить, кобзарі	52
Кобзар	53
Плач кобзаря (Дума)	54
Воскресе нам, Боже, кобзаря	56
(Світлій пам'яті Євгена Адамцевича)	56
Дума про славного кобзаря Сарму-Соколовського (До його 90-річчя)	57
На вічну пам'ять Миколі Сармі-Соколовському	59
Їх вів кобзар (Лайошу Молнару)	60
Кобзареві (Лайошу Молнару)	62
Дзвенить бандура	63
ПОСВЯТА	64
Миколі Вінграновському	64
Співав рояль (Е.Д. Кобулею)	67
Ярославі Крилошанській	68
Моїй вчительці	69
Вихор (І.Ц.)	70
Дівчина з іменем квітки (Лілі Гроапі на щастя)	71
Твоє ім'я (Ані Синовській)	72
Втомлені, на оплески багаті (Галині Корнієнко)	73

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ	74
Соломії Крушельницькій	74
Він лишив нам пісню (Світлій пам'яті І.Білозіра)	74
Ігорю Гереті (Світлій пам'яті)	75
Степану Аличу	76
До Ростислава Братуня	77
Прощаюсь, ангеле, з тобою (Світлій пам'яті Ю. Даниліва)	78
Світлій пам'яті Разно К. І. (Моїй вчительці)	79
 СПОГАДИ ДИТИНСТВА	 80
Тобі сниться дитинство	80
Білий слон	81
І я колись була школяркою	82
 ДО ДИТЯЧОГО СЕРЦЯ	 83
Для маленької Юлі	83
1. Летіли лелеки	83
2. Колискова	83
3. Можна ще поспати)	84
У моєї ляльки	85
Заснув ведмідь	86
Ще про одного котика	86
Не пошкодуйте крихти горобцям	87
Пташина вірність	88
Біла шубка	89
Чому сумували іграшки	90
Обід	92
 МІНІАТЮРИ	 93
I. Симфонія дощу	93
II. Зірвані тюльпани	93
III. Кувала зозуля	93
IV. Нехай собі кажуть	94

V. Плаче верба	94
VI. Яблуня.	95
VII. У ніч таку.	96
VIII. П'єдестал.	96
IX. Ірина (Образок. І.К.)	97
X. Вербові котики.	97
XI. Цвіркун.	98
XII. Киця з сумними очима.	99
XIII. Ранок (Етюд)	100
XIV. Запитай у вітру.	101
ПІСНЯ З ДОРИГ	103
Дороги	103
Провідниця	104
В електричці	105
I. Мандрувати — це вже наша звичка	105
II. Дрімаєм в електричці без комфорту/.	105
Поведи мене, милий, у гори	106
Знову в Карпатах	107
Що тобі подарувати, річко?	108
Пісня про Трускавець	109
Світ казки (Трускавецькі мотиви)	110
Чайка	111
Заснуло місто, рідне і чуже (Євпаторійські зама- льовки)	112
Прокинеться місто і плесне в долоні (Євпаторійські замальовки)	112
АКВАРЕЛІ ДУШІ	113
З музою	113
На чужім рушнику	114
Ювілей	115
Пісня зими	116
Козацьке весілля (За мотивами народних пісень) ...	118
Не перевелися ще лелеки	120

Журавель і я	121
Дякую пелеці	122
Весна іде по зелен-світу	123
Скотилась зірка	124
Кличу, кличу своїх коней	125

З СУМНИХ МЕЛОДИЙ 126

Сумний ангел	126
Поверніть мені день вчорашній	126
Я не можу нічого змінити	127
Грішний вірш	128
Посадіть на могилі айстри	129
Тебе нема	130
Я ще до тебе зателефоную	131

БУВАЛЬЩИНИ, НЕБИЛИЦІ ТА ВСЯКІ ДУРНИЦІ 132

Коли родився в рідному краю	132
Лисиця в Інтернеті	133
Як куми черевики купували	134
Як куми депутата обирали	137

Поезії

Тетяна ФРОЛОВА
ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО

Авторське редагування

Художнє оформлення Івана Василенського

Видавничий редактор Ірина Цельняк

Здано в набір 26/06/2003 Підписано до друку 23/07/2003.

Формат 60x84/16. Друк офсетний. Папір крейдований.

Ум. друк. арк. 9. Обл.-вид. арк. 2,17. Ум. фарбовідб. 2,01

Вид. № 12. Зам. №

Видавництво “Край”

79000, Львів, Підвальна, 5

Комп’ютерний набір та верстка КЦ “Фенікс”

79012, Львів, Сахарова, 7.

Друкарня “Тріада”